

UUSLIBERAALIA SOSIAALIPOLITIIKKAA?

*Uusliberaalin sosiaalipolitiikan suosio eduskuntavaaliehdokkaiden joukossa Ylen vaalikoneen
perusteella vuoden 2011 eduskuntavaaleissa*

Joni Jantunen

Jyväskylän yliopisto

Pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntapolitiikka

**Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos**

Kevät 2014

Tutkielman nimi:	UUSLIBERAALIA SOSIAALIPOLITIikkaA? Uusliberaalin sosiaalipolitiikan suosio eduskuntavaaliehdokkaiden joukossa Ylen vaalikoneen perusteella vuoden 2011 eduskuntavaaleissa
Tekijä:	Joni Jantunen
Päivämäärä:	Kevät 2014
Sivumäärä:	69 sivua + liite
Laitos ja yliopisto:	Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto
Oppiaine ja taso:	Yhteiskuntapolitiikka. Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja:	Teppo Kröger

Tiivistelmä

Tausta ja tavoite: Tämä tutkimus pyrkii selvittämään vuoden 2011 eduskuntavaalien kansanedustajaehdokkaiden vaalikonevastausten perusteella, kuinka suosittuja uusliberalistiset sosiaalipolitiikan toteuttamistavat ovat ehdokkaiden keskuudessa. Kaikkien ehdokkaiden ja edustajaksi päässeiden vertailut tuottavat tietoa myös eduskunnan uusliberaaliudesta.

Toteutustapa: Vuonna 2011 valituista kansanedustajista 194/200 kansanedustajasta vastasi Ylen vaalikoneeseen ennen valituksi tulemistaan. Lisäksi yli tuhat muuta ehdokasta, jotka eivät tulleet valituiksi, vastasivat vaalikoneeseen. Ylen vaalikoneen data on julkaistu internetissä avoimena datana Creative Commons -lisenssillä. Tutkimuksessa vaalikonedatata tarkasteltiin kaikkia vastanneita ehdokkaita ja vastauksia kysymyksiin, jotka käsittelivät sosiaalipolitiikkaa tai muuten antavan tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Aineisto käsiteltiin SPSS-tilasto-ohjelmalla, jonka avulla kysymyksistä myös rakennettiin uusliberalismin kannatusta kuvaava summamuuttuja.

Tulokset: Tuloksista selviää että puolueiden välillä on selkeitä eroja uusliberalismin kannatuksen suhteen. Kokoomuksesta löytyy eniten kannattajia uusliberaalille sosiaalipolitiikalle, kun taas Vasemmistoliitosta eniten vastustajia sille. Kuitenkaan Kokoomuksessakaan kannatus ei ole huomattavan voimakasta, kun taas Vasemmistoliitossa vastustus on. Uusliberalistisen sosiaalipolitiikan suosiota Kokoomuspuolueeseen kuulumisen lisäksi selittää osittain yrittäjänä toimiminen ja korkeakoulutus. Tulotasolla, sijoitusten arvolla, vaalibudjetilla ja muulla koulutuksella oli myös osittaista merkitystä uusliberalismin kannattamisen voimakkuuden suhteen.

Johtopäätökset: Uusliberaalille sosiaalipolitiikalle ei vaikuta olevan kannatusta ja kokoomusjohtoinen hallitus priorisoi omien sanojensakin mukaan pohjoismaista hyvinvointivaltiomallia. Tämän aineiston perusteella ei näytä olevan odotettavissa kuin korkeintaan pieniä liberalisointipolitiikkoja sosiaalipolitiikkaan, minkäänlaiselle suuremmalla suunnanmuutokselle sitä mallia kohtaan ei vaikuta olevan poliittista tahtoa.

Avainsanat: vaalikone, uusliberalismi, sosiaalipolitiikka, ehdokkaat, kvantitatiivinen

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	3
2 TIETOA VAALIKONEISTA.....	5
3 UUSLIBERALISMIN IDEOLOGIA SOSIAALIPOLITIIKASSA.....	9
3.1 Uusliberalismi ja muut ideologiat sosiaalipolitiikassa.....	11
3.2 Uusliberalismin määrittelyä.....	11
3.3 Uusliberalismin sosiaalipoliittisia käyttöesimerkkejä.....	12
3.4 Uusliberalismi ja hyvinvointivaltiomallit.....	18
3.5 Seitsemän sosiaalisen avustuksen hyvinvointivaltiomallia.....	20
3.6 Liberaalin mallin vaikutus Suomessa.....	23
4 KANSALAISMIELIPIDE SOSIAALIPOLITIIKAN TOTEUTTAMISMALLEISTA..	26
4.1 Sosiaalipolitiikan toteuttamistapamielipiteisiin vaikuttavat tekijät.....	28
4.2 Hyvinvointivaltioiden pysyvyys uusliberalismia vastaan.....	30
5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO.....	36
5.1 Tutkimuskysymykset.....	36
5.2 Analyysimenetelmistä.....	37
6 TULOKSET – UUSLIBERALISMIN SUOSIO.....	43
6.1 Uusliberaalin sosiaalipolitiikan suosio puolueittain.....	43
6.2 Missä asioissa sosiaalipoliittista uusliberalismia kannatetaan.....	45
6.3 Läpipäässeiden ja ehdokkaiden uusliberaaliuden vertailua puolueittain.....	48
6.4 Kansanedustajaksi päässeiden ja ulos jääneiden erot sosiaalipolitiikan uusliberaaliudessa.....	51
6.5 Uusliberaaleimpiin ehdokkaisiin kuulumisen selittäjät.....	55
6.6 Uusliberalismin kannatuksen selittäjät.....	57
7 YHTEENVETO.....	59
8 KESKUSTELU.....	63
9 LÄHTEET.....	66
10 LIITTEET.....	70

1 JOHDANTO

Vaalikoneilla on mahdollista saada vaaliehdokkailta selkeitä ja yksityiskohtaisia mielipiteitä ja kantoja moniin asioihin, paremmin kuin useinkaan tulee kampanjoiden ja muiden asioiden kautta esille. Tässä tutkimuksessa keskitytään Yleisradion vaalikoneeseen, josta tutkitaan kaudelle 2011–2015 pyrkineiden kansanedustajaehdokkaiden mielipiteitä sosiaalipolitiikkaan liittyviin kysymyksiin. Tutkimuksen aineisto on ladattu käyttöön Ylen Kehitys kehittyi -blogin kautta, jossa se on julkaistu avoimena datana, johon on myös linkki tutkimuksen lähdeluettelossa. Lainausta blogista: ”Dokumentin sisältämää tietoa saa siis julkaista vapaasti ja sitä saa yhdistellä muuhun tietoon, kunhan julkaistaessa linkitetään tähän Ylen Kehitys kehittyi -blogin kirjoitukseen ja ilmoitetaan, että tiedon lähde on Yle Uutisten vaalikone 2011.” (Kehitys kehittyi 16.05.2011).

Tutkimuksessa käytetään vaihtelevasti termejä uusliberalismi, liberalismi ja liberalistinen malli, kaikki pyrkivät vähentämään valtion roolia sosiaalipolitiikassa ja lisäämään markkinoiden roolia. Uusliberalismin käsite on tässä tutkimuksessa erityisesti David Harveyn suosima, liberalismi Milton Friedmanin (Harvey 2005, 19-20) ja liberaalinen malli Esping-Andersenin. Uusliberalismi ja liberalismi ovat lähinnä yhteiskuntapolitiikan ideologioita malleja ja liberaalinen malli hyvinvointivaltiollinen malli, joka seuraa näistä. Liberalismiin liitetään joissain konteksteissa melko laajojakin valtion sosiaalipoliittisia vastuita kannattavia näkemyksiä, joten itse käytän tässä tutkimuksessa enemmän uusliberalismin käsitettä. (Harvey 2005; Esping-Andersen 1990; Taylor 2007.)

Gøsta Esping-Andersen on jakanut hyvinvointivaltioiden kolmeen hallintomalliin, joista yhden hän on nimennyt liberaaliksi. Liberaalille mallille on Esping-Andersenin mukaan ominaista markkinaratkaisujen ja yksityisten toimijoiden suosiminen sosiaalipolitiikassa sekä pieni, pääosin vain matalatuloisille kohdistettu sosiaaliturva. Kaksi muuta mallia ovat konservatiivinen ja sosiaalidemokraattinen, joista jälkimmäiseen Esping-Andersen lukee

Skandinavian maat ja Suomen, tälle mallille on ominaista suurempi valtion osuus hyvinvointipalvelujen tuottamisessa ja universalistiset, kaikille kuuluvat, sosiaalietuudet. (Esping-Andersen 1990.) Esping-Andersenin mallin lisäksi käsitellään myös Ian Goughin kilpailevaksi malliksi luoma seitsemän sosiaalisen avustuksen hyvinvointivaltiomallia (Gough 2001).

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, millainen suosio kansanedustajaehdokkaiden keskuudessa ja eduskunnassa on uusliberalismille sosiaalipoliitikassa ja sitä kautta liberalistiselle hyvinvointivaltion mallille. Liberalistisen mallin voi kuvitella olevan halvempi, sen tukitoimien kohdistuessa lähinnä matalatuloisille, joten valtion talouden kohentamiseksi myös sosiaaliturva voi olla muutoksien kohteena. Muun muassa Raija Julkunen on esittänyt teoksessaan *Suunnanmuutos*, että 1990-luvun lama ja valtion tulojen supistuminen antoivat mandaatin julkisten menojen säästöohjelmalle. Hänen mukaansa 90-luvulta lähtien uusliberalismi, globalisaatio, informaatiotalous, jälkiteollinen aika, lama ja työttömyys, EU ja rahaliitto ovat haastaneet entisen, 1960–80-lukujen hyvinvointivaltion, joista jokaisen on uskottu yksinkin musertavan pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin. (Julkunen 2001, 13.) Ehkä myös samanlaisia näkemyksiä tulee olemaan nyt uuden eduskunnan keskuudessa, jotka johtavat sosiaalipoliittiseen liberalisointiin.

Tutkimuksen metodina on laskea uusliberalistisen sosiaalipoliitiikan kannatuksen yleisyyttä ja voimakkuutta kvantitatiivisin menetelmin, keskittyen erityisesti löytämään eroja eri muuttujien välillä, kuten esimerkiksi puolue tai tulotaso. Vaalikoneen kysymyksistä pyritään löytämään ne, jotka mittaavat uusliberalistista suhtautumista sosiaalipoliitiikan tuottamiseen. Aineisto on valmiina otettu, joten se ei ole räätälöity tätä tutkimusta varten, eikä välttämättä jokainen kansanedustajaehdokka tai edes kansanedustaja ole vastannut koneisiin (Ylen vaalikoneesta puuttuu seitsemän valituksi tullutta edustajaa). Kuitenkin tutkimus tulee antamaan uutta tietoa asiasta ja siihen voi suhtautua vähintäänkin suuntaa antavana. Kyseinen vaalikone on vastatuin vaalikoneista.

2 TIETOA VAALIKONEISTA

Vaalikoneet ovat muun muassa hyviä ehdokasinformaation lähteitä ja päätöksenteon tukijärjestelmiä. Ne ovat ”pohjimmiltaan tietokantoja, joista ehdokkaiden poliittisia näkemyksiä voi erilaisia hakumääreitä antamalla tarkastella”. Sekä ”vaalikoneet voidaan nähdä päätöksenteon tukijärjestelminä, jotka auttavat käyttäjiä äänestyspäätöksen tekemisessä luetteloimalla ehdokkaat 'paremmuusjärjestykseen' kunkin käyttäjän omien näkemysten mukaisesti.” Kysymyksissä pyritään ottamaan mukaan sellaisia

1. jotka ovat ajankohtaisia,
  2. joista on mahdollista muodostaa selkeä kysymys vastausvaihtoehtoinen,
  3. jotka löytävät puolueiden erot ja puolueiden sisällä ehdokkaiden erot,
  4. jotka liittyvät valittavan edustuselimen tehtäviin tulevalla kaudella,
  5. jotka nostavat suuria tunteita äänestäjissä tai koskevat tärkeitä taloudellisia kysymyksiä.
- (Haukio & Suojanen 2004, 130–133.)

Viestimet ovat yleisimmin vaalikoneiden tuottajina ja journalistinen harkinta synnyttää vaalikoneeseen kysymyksiä. Näihin kysymyksiin sitten vaaleissa ehdolla olevat ehdokkaat voivat vastata omien mielipiteidensä ja näkemystensä mukaan ja nämä vastaukset tallentuvat vaalikoneeseen, jonka jälkeen äänestäjä vastaa vaalikoneessa samoihin kysymyksiin ja sen jälkeen voi vertailla näkemystensä ja mielipiteidensä yhteneväsyyttä eri ehdokkaiden kanssa. (Lassy 2002, 186.)

Ensimmäinen tiedetty vaalikoneen esiaste oli CNN:n vuoden 1996 Yhdysvaltojen presidentinvaaleihin internetsivuilleen kokoama interaktiivinen kyselykaavake. Tämän lomakkeen täyttämällä äänestäjä pystyi vertailemaan ehdokkaiden mielipiteitä omiinsa ja etsimään eniten omia mielipiteitään lähellä olevan ehdokkaan. Koneessa olleet ehdokkaiden vastaukset olivat journalistien etsimiä vastauksia ehdokkaiden eri puheista ja kirjoituksista, eivät ehdokkaiden itsensä vastaamia. Tästä koneesta Ylellä työskentelevä

Erkki Vihtonen sai idean mahdollisesti maailman ensimmäiseen varsinaiseen vaalikoneeseen, joka poikkesi CNN:n omasta siinä, että ehdokkaat itse voisivat vastata kysymyksiin ja äänestäjät pääsisivät sen jälkeen vertailemaan vastauksiaan ehdokkaiden omiin. Tavoitteena oli tuoda lähemmäs ehdokkaita ja äänestäjiä ja osittain myös pyrkiä nostamaan alentunutta äänestysprosenttia. (Suojanen & Talponen 2007, 29–30.)

Ensimmäinen vaalikone valmistui vuoden 1996 eurovaaleihin Yleisradiolta ja toinen oli Helsingin Sanomien vuoden 1999 eurovaaleihin avaama kone. Vielä näissä vuoden 1999 vaaleissa Helsingin Sanomien ja YLE:n vaalikoneet olivat ainoat ja vasta vuoden 2000 kunnallisvaaleissa alkoi vaalikoneita ilmestyä enemmän myös muiden tuottamina. Vuoden 1999 eduskuntavaalien Yleisradion vaalikoneeseen vastasi 1400 ehdokasta 1900:sta ehdolla olleesta (Suojanen & Talponen 2007, 31), vastausprosentti oli näin ollen noin 75 %. YLE:n vaalikoneissa oli vain monivalintakysymyksiä, josta Helsingin Sanomat erottui ottamalla käyttöön Likert -asteikollisia kysymyksiä. (Haukio & Suojanen 2004, 129.) Ylen vaalikoneesta on myös vuoden 2011 aineistoni otettu.

Vuoden 2003 eduskuntavaalien jälkeen toteutettiin seurantatutkimus käyntikyselyllä kerätystä aineistosta ja niin kutsutulla perävaunulomakkeella kysytystä aineistosta, josta haettiin tietoa muun muassa seuraaviin kysymyksiin

- Kuinka suuri osa äänestäjäkunnasta käytti internetin vaalikoneita vuoden 2003 eduskuntavaaleissa
- Mitkä väestöryhmät käyttivät runsaasti, vähän tai ei lainkaan
- Kuinka paljon arvioivat vaalikoneen vaikuttaneen omaan valintaansa
- Mihin väestöryhmään vaikutti eniten. (Suojanen & Talponen 2007, 57.)

Tuloksista selvisi muun muassa, että ainakin yhtä vaalikonetta oli käyttänyt 12 % kyselyyn vastanneista ja kaksi viidestä internetiä käyttävistä. 77 % kaikista äänestäneistä ei ollut käyttänyt yhtään vaalikonetta. Äänestäneistä 11 % oli käyttänyt yhtä, 8 % kahta ja 4 % useampaa kuin kahta vaalikonetta. Alle 25-vuotiaiden ryhmässä vaalikoneen käyttö oli

paljon yleisempää kuin yli 60-vuotiaiden ryhmässä. Nuorista äänestäneistä vähintään yhtä vaalikonetta oli käyttänyt 46 % kun taas yli 60-vuotiaiden äänestäneiden ryhmässä vain 6%. (Suojanen & Taponen 2007, 61.)

Koulutus korreloi suoraan vaalikoneiden käytön yleisyyden kanssa: mitä korkeampi koulutus, sitä useammin ja enemmän oli käyttänyt vaalikoneita. Noin kolmasosa yliopistotutkinnon suorittaneista oli käyttänyt vaalikonetta, kun taas vain perusasteen suorittaneista vaalikonetta oli käyttänyt vain 6 %. Ammattikoulun, opistotason ja ammattikorkeakoulun käyneet sijoittuivat tähän välille suoraan koulutustason mukaan. Nuoret korkeakoulutetut olivat ahkerimpia vaalikoneen käyttäjiä ja vanhat vain perusasteen suorittaneet vähiten käyttäviä. 18–39-vuotiaista opisto- tai korkeakoulutason suorittaneista vaalikoneita oli käyttänyt 52 %, saman ikäluokan vain perusasteen tai ammattikoulun suorittaneista ainoastaan 29 % oli käyttänyt vaalikonetta. Yli 39-vuotiaista matalamman koulutuksen suorittaneista vain 4 % oli käyttänyt vaalikonetta, kun saman ikäluokan korkeamman koulutuksen suorittaneista 24 % oli käyttänyt. (Suojanen & Talponen 2007, 61.)

Myös asuinalueella oli vaikutusta käyttöaktiivisuuteen. 66 % pääkaupunkiseudulla asuvista ei ollut käyttänyt vaalikonetta, kaupunkimaisessa kunnassa asuvista 77 % ja maaseudulla asuvista 85 % ei ollut käyttänyt yhtäkään vaalikonetta. Muita käyttöaktiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä olivat muun muassa tiedot politiikasta. Niillä joilla oli testattu olevan hyvät tiedot politiikasta, käyttivät vaalikoneita useammin ja useampia kuin ne joilla oli testattu olevan huonot tiedot. Puoluekannatuksen mukaan jaoteltuna vaalikoneita käyttivät eniten Vihreitä (50 % käytti vähintään yhtä) ja Kokoomusta (37 % käytti vähintään yhtä) äänestäneet. Vasemmistopuolueita ja keskustaa äänestäneiden joukossa vaalikoneita käytettiin vähiten: SDP (86 % äänestäneistä ei käyttänyt yhtäkään vaalikonetta), Vasemmistoliitto (82 %), Keskusta (81 %). (Suojanen & Talponen 2007, 63.)

Äänestyspäätöksen kannalta erittäin tai melko paljon tärkeitä tietoja vastanneet kertoivat saaneensa esimerkiksi sanomalehtien vaalimainoksista (46 % vastanneista) ja TV:n vaalimainoksista (25 %), kun taas vaalikoneista vain 17 % vastanneista kertoi saaneensa

paljon tärkeitä tietoja. Mutta kun vastaajat ryhmiteltiin neljään ryhmään, joista yksi oli internetiin suuntautuneet, niin tässä ryhmässä vaalikoneet olivat toisena (84 %) heti ehdokkaiden ja puolueiden internetsivujen (88 %) jälkeen. (Suojanen & Talponen 2007, 67.)

Kun kysyttiin, miten paljon vaalikoneet vaikuttivat äänestyspäätökseen ja miten paljon niistä sai äänestämisen kannalta melko tai erittäin paljon tietoa, niin tulokset olivat seuraavanlaisia: vaalikoneita käyttäneiden ryhmässä vaalikoneet vaikuttivat voimakkaimmin 18–24-vuotiaiden ryhmässä, jossa 52 % kertoi vaalikoneen vaikuttaneen paljon äänestyspäätökseen ja 78 % kertoi saaneensa paljon äänestyspäätöksen kannalta tärkeää tietoa. Kaikista vaalikonetta käyttäneistä vastaavat prosentiosuudet olivat äänestyspäätöksen kannalta 38 % ja tärkeän tiedon osalta 65 %. (Suojanen & Talponen 2007, 67.)

3 UUSLIBERALISMIN IDEOLOGIA SOSIAALIPOLITIIKASSA

Sosiaalipolitiikalla voidaan uudelleenjakaa resursseja niiltä joilla on paljon, niille jotka niitä tarvitsevat, yksinkertaistettuna esimerkiksi rikkailta köyhille, mutta kuitenkin myös toisinkin päin. Sosiaalipolitiikan käsitteeseen ei siis suoraan tulisi kohdistaa ajatusta altruismista, muiden välittämisestä, tasa-arvosta ynnä muusta. Se mikä lisää joidenkin hyvinvointia saattaa myös lisätä joidenkin muiden pahoinvointia samalla. Sosiaalipolitiikka on kuitenkin yleisesti ottaen tarkoitettu ensinnäkin tuottamaan hyvinvointia saajilleen. Toiseksi se sisältää taloudellisia ja ei-taloudellisia tavoitteita, esimerkiksi minimipalkat, minimitoimeentulon jne. Kolmanneksi sosiaalipolitiikkaan liittyy joitain keinoja resurssien uudelleenjakoon rikkailta köyhille. (Titmuss 1974, 27–29.)

Titmuss määrittää kolme sosiaalipolitiikan mallia: Residuaalisen sosiaalipolitiikan hyvinvointimallin, teollisen saavutus-tulos mallin ja institutionaalisen uudellenjakavan mallin. Residuaalisessa mallissa yksilön tarpeet tulisi ensi sijassa tyydyttää markkinoilla ja perheen kautta ja vasta näiden epäonnistuttua tulisi hyvinvointi-instituutioiden puuttua peliin ja vain väliaikaisesti. (Titmuss 1974, 31.) Tämä on uusliberalistienkin suosima malli.

Teollinen malli lähtee siitä, että sosiaaliset tarpeet pitäisi tyydyttää (työ)ansioiden mukaan, esimerkiksi ansiosidonnaisilla tuilla. Uudelleenjakava malli integroi hyvinvointi-instituutiot voimakkaasti yhteiskuntaan, tuottaa universaaleja palveluita markkinoiden ulkopuolella tarpeen mukaan. Se pyrkii sosiaaliseen tasa-arvoon ja uudelleenjakaa resursseja ilman väliaikaisuutta. (Titmuss 1974, 31.) Titmussin mallit ovat hyvin samanlaiset Esping-Andersenin (1990) hyvinvointimallien kanssa.

Sosiaalipoliittisten toimien tarpeessa ja kohteena olevan henkilön ominaisuuksilla on myös merkitystä sille, minkälainen järjestelmä hänelle rakennetaan. Kunniallisille, ahkerille ja työhön suuntautuneille köyhille rakennetaan erilainen järjestelmä kuin kunniaattomille eli laiskoille ja kulutukseen suuntautuneille. (Saari 2001, 31.)

Sosiaalipolitiikka 2000-luvun alussa

Juho Saaren mukaan sosiaalipolitiikan oletama ihmiskuva on muuttunut passiivisesta aktiiviseksi. Homo economicuksen suuntaan. Homo Economicuksen ollessa ihminen, joka on individualistinen, taloustieteen luoma ihmiskuva joka korostaa yksilöiden valintojen merkitystä. Ihmiskuvan muutoksessa on paljolti kyse sosiaalipolitiikan laajentumisesta lähinnä lapsista, vanhuksista ja muista työkyvyttömistä kohti myös työikäistä ja -kykyistä väestöä. Näiden uusien ryhmien voidaan olettaa muuttavan käytöstään sosiaalipoliittisten kannustimien takia. (Saari 2001, 31–34.)

1990-luvulla tapahtui monien tutkijoiden mukaan hyvinvointivaltion perusteiden muuttumista, jonka seurauksena on tullut kysyntää aiemmasta poikkeaville sosiaalipoliittisille ratkaisuille. Tällaisia esitettyjä ongelmien ratkaisumalleja ovat olleet esimerkiksi elämänpolitiikka, henkilökohtaiset tilit ja teknologiaverotuksen, kansalaispalkan, työn uudelleenjaon ja kolmannen sektorin uudenlainen yhdistelmä. (Saari 2001, 242.)

Yksi tutkijoista, joiden mukaan 1990-luvulla tapahtui hyvinvointivaltiossa syvempiä muutoksia toiminta- ja hallintatavoissa on Julkunen (2001, 291). Hänen mukaansa omaksuttiin mentaalaisia malleja, jotka loivat pohjan jatkuvalla menokontrollille, jonka jälkeen on tähdätty julkisten menojen kontrolliin ja rajoittamiseen, ei enää hyvinvointijärjestelmien ja sosiaalisten oikeuksien laajentamiseen. Uusliberalistinen oppi on Julkusen mukaan toiminut muurinmurtajana markkinaperiaatteiden soveltamisen ja yksityistämisen lisäämisessä, talouden hallintaa puhdistetaan vanhoista sosiaalisista sisällöistä. Kaiken kaikkiaan juuri uusliberalismilla on Julkusen mukaan ollut keskeinen rooli vanhojen ajattelutapojen murtajana. Muutos on ollut hänen mukaansa niin suuri, että Julkunen puhuu jopa ”suunnanmuutoksesta”. (Julkunen 2001, 291-297.)

Toisenlaisen näkemyksen mukaan perustavanlaatuisista murtumista ei tapahtunut sosiaalipolitiikassa 1990-luvulla, sosiaalipolitiikan keskeistä lainsäädäntöä ei purettu ja instituutiot sopeutuivat olosuhteisiin. Edelleenkin tulonjako oli Suomessa 2000-luvulle

tultaessa eräs läntisen maailman tasaisimmista. (Saari 2001, 242.)

3.1 Uusliberalismi ja muut ideologiat sosiaalipolitiikassa

Soveltavan sosiaalitieteen asiantuntija Gary Taylor erottaa viisi eri pääideologiaa, joilla on oma näkemys siitä miten sosiaalipolitiikkaa pitäisi toteuttaa: liberalismi, konservatismi, sosiaalidemokratia, uusliberalismi ja kolmas tie. Näiden lisäksi hän esittelee radikaalien kriitikoiden kolme ryhmää: marxismi, feminismi ja vihreät. (Taylor 2007) Liberalismi on erotettu uusliberalismista, sillä liberalismiin sisältyy myös valtion ainakin jonkin asteista sosiaalista vastuuta painottavia sosiaaliliberalistisia koulukuntia, kun taas uusliberalismi puhtaimmillaan vaatii koko sosiaalipolitiikan yksilön omalle vastuulle. Uusliberalismin pääteoreetikoita ovat Freidrich von Hayek, Robert Nozick ja tässäkin tutkimuksessa vielä enemmän esiteltävä Milton Friedman ja hänen sosiaalipoliittiset ehdotuksensa. (Taylor 2007, 69.)

3.2 Uusliberalismin määrittelyä

Uusliberalismi on teoria valtion kansantaloudellisista käytännöistä, jonka mukaan ihmiskunnan hyvinvointia voidaan parhaiten edistää vapauttamalla yksityisyritteliäisyyttä ja purkamalla sitä rajoittavia sääntöjä, toteuttamalla voimakkaita yksityisomistusoikeuksia, vapaita markkinoita ja vapaata kauppaa. Valtion rooliksi jää vain lähinnä luoda ja säilyttää tarkoituksenmukaiset institutionaaliset reunukset sellaisille käytännöille. Esimerkiksi rahan laadun ja yhdenmukaisuuden takaaminen jää valtion tehtäväksi. Turvatakseen, tarvittaessa vaikka väkivalloin, yksityisomistusoikeuksia ja markkinoiden tarkoituksenmukaista toimintaa valtion on myös järjestettävä puolustuslaitokset ulkoisia ja sisäisiä uhkia vastaan sekä instituutiot lakien toimintaa varten. (Harvey 2005, 2.)

Mikäli markkinoita ei ole olemassa, sellaiset täytyy luoda missä mahdollista (esimerkiksi koulutus, maa, sosiaaliturva, terveydenhuolto, ympäristön saastuminen). Muilla tavoin valtion ei tule puuttua yhteiskunnan toimintaan ja valtion interventiot markkinoille tulee

pitää minimissään, koska valtion on mahdoton omata tarvittavia tietoja osatakseen arvioida ja määrittää ”oikeita” hintoja ja myös siksi, että erityisesti demokratioissa voimakkaat intressiryhmät väistämättä häiritsevät puolueellisesti valtion interventioissa omaksi hyödykseen. Uusliberalismin mukaan sosiaalinen hyvä ja hyvinvointi maksimoituu maksimoitaessa markkinatoiminnan tavoitettavuuden ja määrän. Se pyrkiikin tuomaan ja kaupallistamaan kaiken ihmistoiminnan markkinoille. (Harvey 2005, 2–3; Julkunen 2001, 49.)

Uusliberalismin alkuajatuksena oli ottaa ihmisarvon kunnioitus ja yksilönvapaudet perustana. Näitä arvoja uhkasivat fasismin, diktatuurien ja kommunismin lisäksi kaikenlainen valtion sääntely ja interventio, jotka estivät yksilöiden vapaan harkinnan. Oletus, että vapaat markkinat ja vapaa kauppa takaavat yksilönvapaudet on keskeistä uusliberalismille. (Harvey 2005, 5–7; Julkunen 2001, 48–49; Taylor 2007, 69.)

Uusliberalismi syntyi klassisen liberaalin pohjalle, joka uusliberalismin syntyäikoihin mennessä oli kehittynyt uusliberalistien mukaan liiaksi valtion sosiaalista vastuuta korostavaksi sosiaaliliberalismiksi, eikä heidän mukaansa ymmärtänyt klassisen liberalismin tavoitetta minimoisoida valtion valtaa, joka heidän mukaansa johtaa talouden ja vapauden parantumiseen, jonka kautta pitkällä tähtäimellä kaikkien hyvinvointi kasvaa. (Taylor 2007, 69–71.)

3.3 Uusliberalismin sosiaalipoliittisia käyttöesimerkkejä

Uusliberalismin käyttöä yhteiskuntapolitiikan kautta kapitalismin ongelmiin alkoivat pohtia Mont Pelerinin yhteisön jäsenet 1947. Yhteisöön kuuluivat Friedrich von Hayek, Ludvig von Mises, Milton Friedman ja hetken aikaa myös Karl Popper. Ryhmän jäsenet luokittelivat itsensä ”liberaaleiksi”, perinteisessä mielessä, perustavanlaatuisen vapauden edistämisen ideaalinsa takia. Uusliberalismissa omaksuivat vapaiden markkinoiden periaatteet usklassisesta taloustieteestä, joka oli lyönyt itsensä läpi 1800-luvun puolivälin jälkeen korvaten klassisen taloustieteen. (Harvey 2007, 19–20.)

Ensimmäisiä kertoja uusliberalismia päästiin koittamaan käytännön yhteiskuntapolitiikassa suuremmassa mittakaavassa Chilessä 1973, kun Milton Friedmanin alaisuudessa Chicagon yliopistossa opiskelleita taloustieteilijöitä otettiin vallankaappauksen jälkeen suunnittelemaan Chilen yhteiskuntapolitiikkaa Friedmanin teorioiden pohjalta. (Harvey 2007, 8.)

Chilen lisäksi myös Thatcherin Britannia ja Yhdysvaltojen Reaganin hallinto ammensivat vaikutteita uusliberalismista omissa politiikoissaan. Thatcher uskoi vapaiden markkinoiden kautta tuottavuuden kasvattamisen olevan tärkeämpää ja tuovan paremmin hyvinvointia, kuin vaurauden uudelleenjaon yhteiskunnan köyhimmille osille. Tämän oli määrä tapahtua valumaefektin (trickle down effect) kautta, jossa vauraus valuu alas rikkaampien kuluttaessa varojaan luoden samalla töitä köyhemmille. (Taylor 2007, 71.)

Reagan oli Thatcherin kanssa samoilla linjoilla ja uskoi yritysmaailman, pääoman ja vapaiden markkinoiden luovan lisää hyvinvointia, kunhan vain sen toiminnalta poistettaisiin mahdollisimman paljon rajoitteita ja valtion roolia karsittaisiin. Thatcherin ja Reaganin esimerkit osoittavat, että uusliberalismi löysi kannattajia konservatiivisten ja republikaanisten hallitusten joukossa, näin suunnaten konservatiivisia ideologioita uuteen suuntaan. (Taylor 2007, 71.)

Friedman esittää yhteiskuntapoliittisia teorioitaan teoksessaan *Capitalism and Freedom*, jossa hän käsittelee yksityiskohtaisesti joitain esimerkkejä sosiaali- ja muusta yhteiskuntapolitiikasta, jossa valtion interventiot tuottavat ongelmia ja uusliberalistinen vaihtoehto toimisi paremmin. (Friedman 2002.)

Uusliberalisoinnin vaikutukset Chilessä

Vuonna 1973, vallan vaihtumisvuonna, Chilessä inflaatio oli yli 600 % ja BKT laski samana vuonna 12,9 %. Vuonna 1981 inflaatio oli enää 9,5 % ja vuosina 1977-1980 BKT kasvoi keskimäärin jopa 8,5 % vuodessa. Liberalisoinnin menestys oli kuitenkin pian ohi, sillä jo vuonna 1982 BKT tippui 14,5 %. (Edwards 1985, 223) Vaikeudet alkoivat jo vuoden 1981 lopulla, jonka vuoden viimeisellä neljänneksellä korkotasot nousivat jopa yli 40 %:iin. Valtion alijäämä oli myös valtava, lähes 15 % BKT:stä ja työttömyyskin oli kasvussa. Seuraavana vuonna tilanne paheni BKT:n tippuessa 14,3 % ja työttömyyden noustessa 23,7 %:iin. Yksi suuri syy talouskriisiin oli rahoitussektorin vapauttamisen aiheuttama koko rahoitussektorin kaatuminen vuonna 1982, joka johtui paljolti pankkien myöntämistä huonoista lainoista. Lopulta valtio joutui ottamaan hallintaansa suurimman osan pankkisektoria, halliten 70 % siitä vuonna 1983. Samana vuonna kriisistä selviämiseksi haettiin apua IMF:ltä, tehtiin politiikkaohjelma velkaantuneiden avustamiseksi, rakennussektorin kasvattamiseksi ja julkisten töiden lisäämiseksi. (Edwards 1985, 244–249)

Chilen tekemä liberalisointiuudistus epäonnistui myös lisäämään hyvinvointia jo ennen kriisiytymistäänkin: verrattaessa vuotta 1978 vuosikymmenen takaiseen tilanteeseen, ylimmän tuloviidenneksen kulutus pääkaupunki Santiagon alueella kasvoi kohtuullisesti, mutta köyhimmän 40 % kulutus putosi lähes kolmanneksella. Köyhydessä elävien chileläisten kotitalouksien määrä nousi arviolta 30–50 % 1970-luvulla. (Sheahan 1997, 12–13)

Uusliberalistien mukaan valtion sosiaalipoliittiset interventiot markkinoille (esimerkiksi sosiaaliturva, julkisen sektorin vuokra-asunnot, minimipalkkasäädökset, maataloustuet, julkinen terveydenhuolto ym.) epäonnistuvat tavoitteissaan tuottaa hyvinvointia kohteena oleville ryhmille (Taylor 2007, 76).

Julkinen asuntotarjonta

Friedmanin (2002, 177–180) mukaan valtion (ja kunnan) tarjoamat vuokra-asunnot epäonnistuvat hyvinvoinnin tuottamistavoitteissaan siksi, koska niihin käytetty raha tukisi hyvinvointia tehokkaammin jos se annettaisiin suoraan rahana tarvitseville, jotka itse saisivat käyttää sen asumiseen. Ainoa syy miksi vuokra-asuntoja ei anneta rahana johtuu hänen mukaansa holhoamisesta, että muut kuvittelevat köyhien tarvitsevan enemmän vuokra-asuntoja kuin rahaa vuokra-asuntoihin. Julkinen vuokra-asuntotuotanto on Friedmanin mukaan heikentänyt köyhien asemaa, lisännyt tarvetta köyhien vuokra-

asunnoille ja pahentanut huonoista asuinolosuhteista johtuvaa rikollisuutta. Tämä on hänen mukaansa tapahtunut, koska eri intressiryhmiä on sekaantunut vuokra-asuntotuotantoon köyhien edun kustannuksella. (Friedman 2002, 177–180.)

Uusliberaalin suunnan asuntopolitiikkaa on toteutettu 1980-luvun Thatcherin Britannian ja Yhdysvaltojen Reaganin oikeistohallitusten kausilla. Vuonna 1980 Thatcherin hallitus pyrki lisäämään julkisen sektorin asunnoissa asuvien kiinteistöjensä omistusta antamalla heillä oikeuden ostaa omaksi vuokraamansa kiinteistö. Matalatuloisten mahdollisuuksia asuntolainoihin myös lisättiin. Vuonna 1985 mentiin vielä pidemmälle ja annettiin paikallisille päättäjille mahdollisuus siirtää sosiaaliset asunto-omistukset yksityissektorille. (Taylor 2007, 79.)

Reaganin hallinto oli innokas vähentämään julkisen sektorin osuutta asuntopolitiikassa. Hallinto muun muassa leikkasi 70 % julkisen sektorin tukea asuntotuotannolle ja palkkasi asiasta vastaavien virastojen johtotehtäviin henkilöitä, joilla ei ollut kiinnostusta kehittää toimintaa. Tästä seurasi yksityisten vuokranantajien hinnankorotukset ja kodittomuuden merkittävä kasvu. Tämä ongelma kasvatti järjestötoimijoiden asuntoapuohjelmia vähävaraisille. (Taylor 2007, 80.)

Sosiaaliturva

Sosiaalityössä ongelmana on uusliberaalien mukaan (Friedman 2002, 186-188) taas valtion liika valta suhteessa markkinoihin. Jos valtio tuottaa sosiaaliturvan paremmin kuin markkinat, pitäisi kansalaisella olla silti mahdollisuus valita yksityisen vakuutuksen ja valtion vakuutuksen välillä. Jos kuitenkin yksityinen tuottaisi sosiaaliturvan vakuutuksen paremmin, hyvinvointi paranisi. Ainoita syitä valtion vakuuttamisen kannattamiseen on Friedmanin mukaan se, että virkamiehet kannattavat sitä siksi, että se tuottaa heille työpaikkoja julkisen sektorin sosiaaliturvasta vastaavissa virastoissa. Friedman on valmis jopa menemään niin pitkälle, että tekisi koko sosiaaliturvan hankkimisesta (vakuutustenkin kautta) vapaaehtoista, koska kansalaisella tulisi olla oikeus päättää rahojensa käytöstä, ja jos valtio päättää, että hänen on hankittava sosiaaliturva, olisi se eräänlaista diktatuuria tai

ainakin holhoamista. Eli yksilöä ei saisi pakottaa varautumaan tulevaisuuteensa, vaan hänen olisi halutessaan saatava panostaa kaiken nykyhetken tulevaisuudesta välittämättä. Jotta itsensä vakuuttamatta jättäneet eivät joudu äärimmäiseen köyhyyteen, on turvattava heidän hyvinvointiaan julkisella ja yksityisellä hyväntekeväisyydellä. (Friedman 2002, 186–188.)

Uusliberaaleille ongelmallisina sosiaaliturvan tukimuoto on työttömyyskorvaus, joka toimii vastoin kapitalismin henkeä maksamalla siitä, että ei tee töitä. Työttömyyskorvauksen voivat kuitenkin hyväksyä välttämättömänä pahana, kunhan varmistetaan sen toiminta niin, että se ei toimi kannustimena jäädä pois töistä. Sosiaaliturvan ainoaksi tarkoitukseksi uusliberalismissa hyväksytään köyhyyden lievittäminen, turvaverkoksi hyvin köyhille. Tuloerojen tasaamisen tai muiden sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toimia sosiaaliturvalle ei hyväksytä. (Taylor 2007, 76–77.)

Thatcherin hallitus Britanniassa oli aktiivisesti kiristämässä pääsyä sosiaalityöille, heidän mukaansa köyhyyttä vastaan pystytään taistelemaan paremmin rohkaisemalla talouskasvua, kuin tasaamalla tulonjakoa progressiivisella verotuksella. Tuille pääsyvaatimusten kiristämisen lisäksi Thatcherin hallinto leikkasi sosiaalityöiden suuruutta. Thatcheristien taktiikka ei kuitenkaan ollut menestyksellinen, vaan esimerkiksi työttömyystukisiin käytetyt rahamäärät kasvoivat työttömyyden kanssa Thatcherin hallintokaudella. (Taylor 2007, 77; Bochel 2012, 67.)

Reaganin hallitus Yhdysvalloissa uskoi, että sosiaalityöt olivat jarruna työttömyyden vähentämiselle, koska ihmiset oli turvattu työttömyyden ja riittämättömän toimeentulon todellisuudelta. Reaganin hallitus ei kuitenkaan onnistunut saamaan kongressin hyväksyntää sosiaalityöiden leikkauksille ja pääsyvaatimusten kiristyksille työkyvyttömyydistä. Kuitenkin hänen hallintonsa onnistui kiristämään pääsyvaatimuksia tai muutoin leikkaamaan muun muassa terveydenhuoltotukiin (Medicaid) käytettyjä menoja, ruuan maksusitoumuskuponkeihin käytettyjä rahoja (food stamps), työttömyysvakuutusohjelmia, opintolainan valtiontakauksia ja eläkkeitä. Jo 1970-luvulla, ollessaan Kalifornian kuvernööri, Reagan oli toteuttanut ohjelman, jossa pakotettiin työhön

kykenevät työskentelemään sosiaalietuuksiensa saamiseksi, vaikka tämä tuli huomattavan paljon kalliimmaksi, kuin suorien sosiaalietujen jakaminen. (O'Connor 1998, 40–43; Taylor 2007, 78.)

Reaganin hallinnon aloittaessa työnsä (1981) Yhdysvaltojen työttömyys oli 6,3 %, josta se nousi pahimmillaan 10,8 %:iin vuoden 1982 lopussa, jonka jälkeen se laski aina vuoteen 1989, jolloin tammikuussa Reaganin viimeinen kausi presidenttinä päättyi, jolloin työttömyysprosentti oli 5,4 %, yhtä pieni se oli ollut viimeksi vuonna 1974. (Bureau of Labor Statistic Data [online].)

Yhdysvalloissa tulonjaon epätasaisuuden suuruutta mittaava gini-kerroin sen sijaan nousi vuoden 1981 0,32:sta vuoden 1989 0,35:een, eli tuloerot kasvoivat. Köyhyysaste (köyhyysrajana 50 %) verojen ja tulonsiirtojen jälkeen oli vuonna 1981 16 %, josta se nousi 18 %:iin vuonna 1989. (OECD.Stat Extracts [online].)

Negatiivinen tulovero sosiaalisten tulonsiirtojen korvaajana

Paras tapa köyhyyden haittojen lieventämiseen olisi uusliberalistien, kuten Friedmanin mukaan yksityinen hyväntekeväisyys. Kuitenkin hän myöntää, että se ei välttämättä toimi, koska monet varmasti luistaisivat siihen osallistumisesta. Tietyille ryhmille maksettavat edut (maataloustuki maataloustuottajille, eläkkeet eläkeikäisille, minimipalkkasäädökset työntekijöille ym.) eivät kuitenkaan ole hyvä ratkaisu myöskään, sillä tukea ei olisi maksettava tietyille ryhmälle ryhmään kuulumisen takia, vaan sen takia että on köyhä. Siispä hän ehdottaa negatiivista tuloveroa korvaamaan sosiaaliturvan. Siinä on tietty raja, esimerkiksi 600 euroa. Hän, jonka tulot jäävät tämän alle, saa negatiivista tuloveroa, eli rahallista tukea sen verran, että tulot yltyvät rajalle jonka yhteisö näkee tarpeeksi suureksi. Hän taas jonka tulot menevät yli, maksaa ylimenevistä tuloistaan normaalia tuloveroa. Friedmanin esimerkissä verotettavan tulon raja on 600 dollaria ja suurin maksettu tuki 0-tuloille on 300 dollaria, eli 50% negatiivinen tulovero. (Friedman 2002, 191–192.)

Suomen eduskuntapuolueista negatiivisen tuloveron mallia kannattaa eri muodossa ja eri syistä ja eri tavoilla toteutettuna Vihreät (perustulo), Vasemmistoliitto (kansalaistulo) ja Keskustan nuorisjärjestö (perustulo). SDP ja Kokoomus sen sijaan ovat suhtautuneet siihen kielteisesti. Negatiivisen tuloveron muodossaan, jota Friedman kannattaa, sitä on kannattanut vain Nuorsuomalaiset -puolue. (Andersson & Kangas 2002, 293.)

3.4 Uusliberalismi ja hyvinvointivaltiomallit

Gösta Esping-Andersen (1990) jakaa hyvinvointivaltiomallit kolmeen eri malliin. Jotka ovat 1) liberaalinen, markkinavetoinen hyvinvointivaltio. 2) Konservatiivinen, ammattiin ja perheeseen/yhteisöön perustuva hyvinvointivaltio ja 3) sosiaalidemokraattinen, pohjoismainen, universalismiin perustuva hyvinvointivaltio. Liberaalissa mallissa valtio tukee markkinapohjaisia ratkaisuja hyvinvoinnin tuottamiseksi ja toissijaisesti tarjoaa minimiturvan yleensä tarveharkintaisena viimeisenä turvaverkkona. Sosiaalidemokraattisessa mallissa, johon Suomikin luetaan, valtio tarjoaa kohtuullisen runsaat etuudet kaikille kuuluvina universaaleina etuuksina.

Uusliberalistinen sosiaalipolitiikka keskittyy sosiaalipolitiikan toteuttamiseen markkinoiden avulla, jossa se on siis samanlainen liberaalin hyvinvointivaltiomallin kanssa. Kuitenkin esimerkiksi Friedman kannattaa uusliberaalissa mallissaan negatiivista tuloveroa (Friedman 2002, 191–192), joka tavallaan on universaali etuus johon kaikilla on oikeus, mutta toisaalta se maksetaan vain niille, joiden tulot jäävät tietyn rajan alle, joten se on myös tarveharkintainen tulojen mukaan. Uusliberaali sosiaalipolitiikan malli on siis erityisen samanlainen liberaalin hyvinvointivaltiomallin kanssa.

Esping-Andersenin teoriaa hyvinvointivaltiomalleista on kritisoitu muun muassa välimerellisen hyvinvointivaltiomallin määrittelemisestä epäkypsäksi konservatiiviseksi malliksi, Australian ja Uuden-Seelannin mallien sisällyttämisestä liberaaliin malliin ja sukupuoliulottuvuuden huomiotta jättämisestä sosiaalipolitiikassa. Lisäksi ongelmana tyypittelyssä on, että hyvinvointivaltiomallit eivät sovi ideaalityyppeihin, vaan ovat useasti

pikemminkin hybridimalleja useammista. (Arts ja Gelissen 2002, 137.) Uuden-Seelannin ja Australian sisällyttämistä liberaaliin malliin kritisoitiin, koska vaikka siellä hyvinvointivaltio onkin liberaalin mallin mukaisesti markkinasuuntautunut ja tuet kohdennettu tulojen perusteella, niin tulojen taso, jolla tukea saa on asetettu niin korkeaksi, että monet saavat jotain tukia. (Arts ja Gelissen 2002, 146.) Seuraavassa kuitenkin tarkastelen hieman Uudessa-Seelannissa tapahtuneita reformeja Julkusen (2001, 55) mukaan, joiden perusteella kritiikki Uuden-Seelannin sopeutumisvaikeuksista liberaaliin malliin saattoi olla aiheetonta.

Uuden-Seelannin hyvinvointivaltion uusliberalistinen reformi

Teollisuusmaista hyvinvointivaltion instituutioiden uudelleenmuotoilu on toteutettu johdonmukaisimmin Uudessa-Seelannissa. Tässä kiinnostaa erityisesti kysymys siitä, miten se oli mahdollista. Siellä uudistus toteutettiin portaittain, ensin liberalisoitiin rahamarkkinat ja purettiin yleinen talouspoliittinen interventionismi, jonka aikana myös käynnistettiin radikaali julkisen sektorin reformi, jonka jälkeen vuorossa olivat työmarkkinat ja sosiaalipolitiikka. (Julkunen 2001, 55)

Kääntein mahdollisti äärimmäisen suojellun ja protektionistisen talouden vaikeat sopeutumisongelmat. Maataloustuotteiden vienti Isoon-Britanniaan ei enää elättänyt brittiläisen imperiumin kiihdyttua ja Britannian suuntautuessa enemmän EU:hun. Reformiaallon aloitti 1980-luvulla työväenpuolue ja sen vei loppuun konservatiivipuolue. Ainoa uudistuspolitiikkaa vastaan harannut voima oli ammattiyhdistysliike. Tukena uudistuksilla sen sijaan oli byro-, tekno- ja meritokraatteja sekä johtavat ekonomistit Maailmanpankista, OECD:stä, IMF:stä ja teollisuusmaiden keskeisten johtajien *Business Round Table*. (Julkunen 2001, 55–56.) Piersonin teorian mukaan tämälantapaisia uudistuksia ei kyetä toteuttamaan ilman vasemmisto- ja keskustavasemmistopuolueiden tai ammattiyhdistysliikkeen tukea (Pierson 2001, 419). Tämän valossa on olennaista se, että uudistukset aloitettiin nimenomaan työväenpuolueen kaudella.

Uudistusten aikaan Uudessa-Seelannissa työväenpuolueen johdossa oli monetarismista ja

uusliberaalista teoreetikosta Hayekista innostunut Roger Douglas, joka myöhemmin erosi puolueesta ja perusti parlamentin oikeistolaisimman puolueen. Konservatiivien Ruth Richardsonin jatkaessa samaa uusliberaalia politiikkaa valtiovarainministerinä, sosiaaliturvan leikkauksia vastaan nousi vahvoja protestiliikkeitä, jotka johtivat Richardsonin poistumiseen hallituksesta vuonna 1994. Reformit kuitenkin jäivät. (Julkunen 2001, 55.)

3.5 Seitsemän sosiaalisen avustuksen hyvinvointivaltiomallia

Ian Gough (2001, 169) on tutkinut hyvinvointivaltioiden eroja sosiaalisen avustuksen perusteella tilastotieteellisen klusterianalyysin menetelmin ja tulosten perusteella jakanut hyvinvointivaltiot seitsemään eri malliin. Esping-Andersenin mallin ryhmistä liberaalinen malli hajoaa Goughin mallissa kolmeen eri ryhmään, Etelä-Euroopasta löytyy uusi ryhmä ja Norja eroaa muiden pohjoismaiden ryhmästä muodostaen ryhmän Sveitsin ja Itävallan kanssa. Gough on käyttänyt laskelmissaan dataa vuodelta 1992, joten esimerkiksi Uudessa-Seelannissa tapahtunut Julkunen (2001, 55) kertoma uusliberalisointi on saattanut vaikuttaa maan tilanteeseen niin, että se olisi nykyään eri ryhmässä mihin Gough sen sijoittaa seuraavassa listauksessaan. Hän ei nimeä malleja, joten olen itse nimennyt ne maantieteellisen kattavuutensa perusteella.

1. Brittiläisen kansainyhteisön malli: laaja, inklusiivinen, keskitasoa paremmat etuudet. Australia, Irlanti ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kunigaskunta kuuluvat tähän ryhmään.
2. Länsi-Euroopan vuoristomaiden malli: suppea, eksklusiivinen, (suhteellisesti) keskitasoa korkeammat etuudet. Itävalta, Norja ja Sveitsi sopivat tähän joukkoon parhaiten.
3. Läntisen Manner-Euroopan ja Japanin malli: keskitasoa suppeampi, keskitason inklusio, keskitason etuudet. Belgia, Saksa, Ranska, Japani, Luxemburg ja Espanja ovat tämän joukon selkeimmät maat.
4. Pohjois-Amerikan malli: laaja, kohtuullisen inklusiivinen, keskitasoa matalammat

etuudet. Kanada ja Amerikan Yhdysvallat muodostavat tämän ryhmän.

5. Pienten ja vanhojen Etelä-Euroopan maiden malli: minimaalinen laajuus, eksklusiivinen, hyvin pienet etuudet. Tässä ryhmässä ovat Kreikka ja Portugali.
6. Pohjoismainen malli: keskitason laajuus, keskitasoinen inklusiivisuus, anteliaat etuudet. Tähän lukeutuu suurin osa pohjoismaista: Tanska, Ruotsi ja Suomi.
7. Uuden-Seelannin malli: hyvin laaja, inklusiivinen, keskitason edut. Tähän sopii vain Uusi-Seelanti. (Gough 2001, 169.)

Goughin tutkimuksen perusteella siis esimerkiksi Esping-Andersenin liberaaliin malliin sijoittamissa anglosaksisissa maissa onkin laajempi sosiaalisten avustusten järjestelmä kuin pohjoismaisessa mallissa! Tai ainakin niihin käytetään enemmän rahaa tai saajia on väestöstöstä suhteessa enemmän, nimittäin laajuutta mitattiin sosiaaliavustusten osuutena BKT:stä ja sosiaaliavustusten saajien osuutta koko väestöstä (Gough 2001, 166).

Tätä ilmiötä voi selittää verotuksen ja yksityisen sektorin osuuden kautta, esimerkiksi Suomessa käytettiin paljon määrärahoja julkisiin sosiaalimenoihin, mutta niitä verotetaan ja yksityisiin sosiaalimenoihin ei käytetä paljoakaan valtion varoja. Yhdysvalloissa sen sijaan yksityiseen sektoriin käytettyjen sosiaalimenojen osuus on suurempi ja verovähennyksiä käytetään sosiaalimenoina. Täten vuonna 2001 Suomen sosiaalimenojen osuus BKT:stä oli 22,6 %, kun Yhdysvalloissa se oli 24,5 %. (Adema ja Ladaique 2005, 32.) Yhdysvalloissa suurin osuus yksityisistä sosiaalimenoista menee eläkkeisiin ja sairausvakuutukseen (Adema ja Ladaique 2005, 10). Tämän perusteella liberaalin mallin hyvinvointivaltiomalli ei välttämättä näytä tilastojen valossa tulevan ollenkaan halvemmaksi pohjoismaista mallia, vaan jopa kalliimmaksi! Jokainen Esping-Andersenin liberaaliin malliin sijoittama valtio oli myös Goughin malleissa ”laaja”, eli kallis. Edutkaan eivät olleet matalia, Amerikan mallia lukuun ottamatta.

Suomen eroavaisuus pohjoismaisesta mallista, tapaus kotihoidontuki

Heikki Hiilamon ja Olli Kankaan (2009) mukaan eräs oleellinen ero sosiaalipolitiikassa, missä Suomi eroaa Ruotsista ja sosiaalidemokraattisesta hyvinvointimallista on lasten kotihoidontuki. Ruotsissa se on torjuttu, lähinnä siitä syystä, että se nähdään ”naisansana”, joka saa naisia jäämään kotiin sen sijaan, että yhdistäisivät kodin ja työn. Suomessa kotihoidontuen vastustus taas nähdään valtion holhoamisena valitsemaan kunnallinen päivähoito ilman kannusteita hoitaa lapsia halutessaan kotona. Sosiaalidemokraatit vastustavat kotihoidontukea, kun taas porvarit kannattavat. (Hiilamo & Kangas 2009, 66–67.)

Vielä 1960-luvulla porvarit vastustivat kotihoidontukea, koska sen nähtiin valtion puuttumisena asioihin, jotka eivät valtiolle kuulu ja valtion rooli haluttiin minimoida (Hiilamo & Kangas 2009, 80), kuten uusliberalismissa. Kuitenkin 1970-luvulla tapahtui käänne ja porvaripuolueet siirtyivät kannattamaan kotihoidontukea vaihtoehtona päivähoitolle ja kotihoidontuki tulee myös kunnille/veronmaksajille halvemmaksi kuin kunnallinen päivähoito. Porvarit ovat kannattaneet kotihoidontukea nimenomaan valinnanvapauden lisääntymisellä, eli saa valita itse laittaako lapset hoitoon vai hoitaako itse. (Hiilamo & Kangas 2009, 86–87.)

Uusliberalismissahan valtion rooli pyrittäisiin minimoimaan ja niin ollen sekä julkinen päivähoito ja kotihoidontuki lakkauttamaan, mutta nykyisessä tilanteessa missä se on hyvin epätodennäköistä, on luontevaa uusliberaalille pyrkiä vaihtoehtoihin, mitkä vähentävät valtion kustannuksia ja lisäävät vapautta valtion/kunnan maksamista palveluista suoriin tulonsiirtoihin. Kotihoidontuen tapauksessa liberaaleja suuntauksia vahvemmin voi vaikuttaa kuitenkin myös konservatiivinen familistinen suuntaus, jossa naisen tehtäväksi nähdään olla kotona kasvattamassa lapsia. Tämä naisten lastenkasvatustehtävä on familistisessä ideologiassa tärkeämpää kuin naisten töissäkäynti. Äidin antama hoiva on siinä perusta lapsen terveille kasvamiselle yhteiskunnan jäseneksi (Vesikansa 2009, 97). Ei voida siis täysin sanoa, että kotihoidontuki veisi Suomea pohjoismaisesta mallista lähemmäs liberaalia mallia, koska se yhtä hyvin vie lähemmäs konservatiivista mallia.

3.6 Liberaalin mallin vaikutus Suomessa

Susan Kuivalaisen (2010) mukaan Suomessa on varsinkin köyhyyden vastaisissa sosiaalipoliittisissa toimissa tapahtunut käänne universalismista (pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin tyypillisuus) selektivismiin (liberaalin mallin tyypillinen piirre) viimeisten vuosien aikana. Vuodesta 2002 lähtien hallitukset ovat sopineet erityisistä köyhyyspaketeista, jotka tähdätään niitä eniten tarvitseville ja näin ollen ovat selektiivisiä, liberaalin mallin mukaisia enemmän kuin universalistisen pohjoisen mallin. (Kuivalainen 2010, 269.) Tarveharkintaisia tukia on toki aina ollut Suomessa ja muissa Pohjoismaissa, mutta niiden rooli on ollut marginaalinen (Kuivalainen 2010, 264).

Kasvatavat menopaineet ja sosiaalipolitiikka

Vuoden 2009 talouskriisi ja väestön ikääntymisen vaikutukset julkisiin menoihin johtavat arvioon, jonka mukaan kokonaisveroastetta olisi nostettava 10 prosenttiyksikköä julkisen talouden saattamiseksi tasapainoon. Tämän toteuttaminen on kuitenkin epätodennäköistä, helpompi ratkaisu on tehdä menoleikkauksia erityisesti erilaisten sosiaalietuuksien suhteelliseen tasoon. Näin tehtiin jo 1990-luvun lamassa ja seurauksena oli tulonsiirtojen varassa elävien suhteellinen köyhtyminen ja tuloerojen kasvu. (Kiander 2010, 150–151; Puska 2010, 5.) Veronkorotukset taas vaarantaisivat talouden elpymisen ja työllisyystavoitteen saavuttamisen, joka on ensisijainen keino rahoituksen turvaamiseksi (Kiander 2010, 156; Pierson 2001, 424).

Siirtyminen sosiaalidemokraattisesta hegemoniasta porvarilliseen

Suomalaisessa politiikassa oli sosiaalidemokraattinen hegemonia alkaen vasemmiston vaalivoitosta 1966, vahvistuen vuoden 1982 presidentinvaaleissa ja päättyen 2010-luvulla. Tällä ajalla myös ammattiyhdistysliike kasvoi voimakkaasti ja tuki tätä poliittista orientaatiota. Sen sijaan vuodesta 2003 vuoden 2011 eduskuntavaaleihin asti Kokoomuksen kasvu oli ollut trendinomaista, vasemmiston ääniosuuden samanaikaisesti

laskiessa. Tapahtui siirtymää kohti porvarillista hegemoniaa. Ammattiyhdistysliike menettää otetta, elinkeinoelämän vahvistaessa asemiaan yhteiskuntapolitiikassa. Kaiken kaikkiaan talouselämän edustus on koko suomalaisessa yhteiskunnassa kautta linjan vahvistunut vuoteen 2010. (Kangas 2010, 158–159.) Olli Kangas ei kuitenkaan vuoden 2010 tutkimuksessaan osannut ennustaa vuoden 2011 eduskuntavaalien suurinta yllätystä, Perussuomalaisten jytkyä, josta lähtien vielä tätä kirjoittaessa Perussuomalaiset ovat pysytelleet kannatukseltaan kolmen suurimman puolueen joukossa, Vasemmistoliiton ja SDP:n kannatus sen sijaan on jatkanut laskuaan kuten Kangas ennusti, Kokoomuksen kannatus on laskenut vuoden 2011 eduskuntavaaleista vain hieman, Keskustan kannatus sen sijaan noussut huomattavasti, jopa ohi perussuomalaisten (Taloustutkimus [online]; YLE uutiset 29.1.2014).

Kokoomuksen näkemys sosiaalipolitiikasta eroaa Keskustan ja sosialidemokraattien hyvinvointivisiosta yksilökeskeisemmällä otteellaan. Kokoomus ajaa kuitenkin ansiosidonnaisia etuja kuten SDP:kin. (Kangas 2010, 160.) Tässä suhteessa Kokoomus eroaa residuaalisesta, liberaalista hyvinvointimallista.

Yksityisen sektorin asema terveys- ja sosiaalipalvelujen tarjonnassa vahvistuu. Nähtäväksi jää, millaiset riittävyyden ja laadun tasot tulevat olemaan ja seuraako siitä yhteiskunnallisen eriarvoisuuksien kasvua kohtuuttomasti. Perusturvan taso tulee olemaan ongelma ja sitä joudutaan muita Pohjoismaita useammin täydentämään toimeentulotuella. Suomessa köyhyys ja eriarvoisuus ovat kasvaneet muita EU-maita nopeammin. (Kangas 2010, 180.)

Kataisen hallitus: ”Suomea kehitetään pohjoismaisena hyvinvointivaltiona”

Vaikka siis käsittelemieni tutkimusten mukaan on tapahtunut muutosta selektiivisempään, liberaalimpaan hyvinvointivaltiomallin suuntaan, niin kuitenkin kokonaisuutena pohjoismaisen hyvinvointivaltion kannatus on vahvaa. Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman ensimmäinen kappalekin vakuuttaa sitoutumista pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin:

”Jyrki Kataisen hallituksen tavoitteena on välittävä ja menestyvä Suomi. Suomea kehitetään pohjoismaisena hyvinvointivaltiona ja yhteiskuntana, joka kantaa vastuunsa paitsi omista kansalaisistaan, myös kansainvälisesti osana pohjoismaita, Eurooppaa ja maailmaa.” (Valtioneuvosto 2011.)

Vaikka nykyisessä hallituksessa ja eduskunnassa olisi mahdollisesti halua muuttaa sosiaalipolitiikkaa johonkin suuntaan pohjoismaisesta hyvinvointivaltiomallista, niin se ei käy helposti, koska niin sanottu polkuriippuvuus hillitsee suuria muutoksia tapahtumasta. Tällä tarkoitetaan sitä, että aikaisemmat valinnat ehdollistavat tulevia valintoja. Sosiaalipolitiikassa etujärjestöjen väliset valtasuhteet ja eri poliittisten instituutioiden ympärille rakentuneet valtakeskukset – ministeriöt, työmarkkinajärjestöt, kunnat, järjestelmiä ylläpitävät laitokset – luovat jatkuvuutta ja tuovat ennustettavuutta politiikkamuutoksiin. Näiden tekijöiden takia vähittäiset uudistukset ovat todennäköisempiä kuin suuret muutokset. (Hiilamo & Saari 2010, 20–21.)

Juho Saaren mukaan 2010-luvun Suomessa elinkeinoelämän parantamisen, demografiseen muutokseen sopeutumisen ja eriarvoisuuden vähentämisen yhteensovittamisen haasteet ja niiden väliset poissulkevuusongelmat ovat entistä ilmeisempiä. (Saari 2011, 326.)

4 KANSALAISMIELIPIIDE SOSIAALIPOLITIIKAN

TOTEUTTAMISMALLEISTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta on tutkinut suomalaisten asennoitumista pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin, sen rahoitukseen ja kannatukseen vuoden 2007 tutkimuksessaan *Satavuotias kuntotestissä* (Haavisto ym. 2007). Tutkimuksen perusteella Suomessa on hyvin vahva kannatus pohjoismaiselle hyvinvointivaltiomallille ja sen rahoitukselle, eli kansalaiset ovat valmiita myös maksamaan siitä. 93 % kansalaisista on sitä mieltä, että Suomessa pitäisi olla varaa huolehtia paremmin huono-osaisista kuten esimerkiksi sairaista ja vanhuksista. Jopa kahdeksan kymmenestä EVAn tutkimukseen vastanneesta yhtyy väitteeseen 'Vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palvelujen ylläpitäminen maksaa paljon, suomalainen hyvinvointivaltio on aina hintansa arvoinen'. (Haavisto ym. 2007, 73.)

Kansa siis kannattaa yhteisesti veroilla maksettua sosiaalipolitiikkaa, mutta kun kysytään pitäisikö julkisen sektorin myös tuottaa palvelut vai voidaanko ne tuottaa myös yksityisen sektorin kautta, ei ole havaittavissa kuitenkaan markkinavastaisuutta. Kahdeksan kymmenestä yhtyy väitteeseen: 'Olennaista julkisissa palveluissa ei ole se, kuka ne tuottaa, vaan se, että ne ovat kaikkien saatavilla' (Haavisto ym. 2007, 75). Toisessa tutkimuksessa saatiin samansuuntainen tulos väitteeseen "Minulle on yhdentekevää, kuka järjestää ja tuottaa kunnalliset palvelut, jos saan ne läheltä ja laadukkaina", jossa väitteen kanssa samaa mieltä oli 64 % (Kansalaismielipide ja kunnat 2008, 31). Kuitenkin on huomattavaa, että saman tutkimuksen vuoden 2012 versiossa on saatu sellainen tulos, että vain enää 39 % hyväksyy seuraavan väitteen: "On yhdentekevää, tuotetaanko kunnalliset palvelut kunnan itsensä tai yksityisten yritysten toimesta, kunhan vain kuntalaiset saavat tarvitsemansa palvelut" (Kansalaismielipide ja kunnat 2012, 19). Tulosten perusteella näyttää siltä, että kunnan oma palvelujen tuotto on jopa lisännyt kannatustaan.

Tässä voidaan havaita, että uusliberalismille tyypillinen markkinoiden kautta palveluiden tuottaminen ei ole suomalaisille mikään ongelma, jos vain kustannukset jaetaan niin, että kaikilla on niihin pääsy, kuten on pohjoismaisessa mallissa tapana tehdä. Itse asiassa tämä vaikuttaisi olevan ennemmin pragmaattinen kuin ideologinen lähestymistapa: ei väliä kuka ne tuottaa, kunhan toimivat ja ovat saatavilla. Myös sosialidemokraatiksi tunnistautuneet olivat enemmistönä (73 %) väitteen takana (Haavisto ym. 2007, 75).

Seitsemän kymmenestä on sitä mieltä, että hyvinvointiyhteiskuntaa tulisi kehittää nykyistä tiiviimmässä yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa. Jopa vasemmistoliittoa kannattavista enemmistö on tätä mieltä. (Haavisto ym. 2007, 75) Kuitenkin 57 % kansasta on sitä mieltä, että voittoa tavoittelevat yritykset eivät sovellu julkisten palveluiden tuottajiksi ja 27 % on toista mieltä (Haavisto ym. 2007, 76). Jää siis hieman epäselväksi, miten hyvinvointiyhteiskuntaa haluttaisiin kehittää yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa ilman, että sen annettaisiin tuottaa palveluita. EVAn tutkimus selittää tätä sillä, että yksityisen sektorin sallitaan toimia kentällä, kun se parantaa palveluiden saatavuutta (Haavisto ym. 2007, 78), eli mahdollisesti se saa toimia avustavissa tehtävissä, mutta ei päävastuussa.

Kunnallisalan kehittämissäätiön *Kansalaismielipide ja kunnat 2012* -tutkimuksessa (Kansalaismielipide ja kunnat 2012) kysyttiin myös kansalaisten mielipidettä halutuista palveluiden tuottajista, samoin aiemmassa vuoden 2008 *kansalaismielipide ja kunnat* -tutkimuksessa. Tuossa tutkimuksessa vastausvaihtoehdot oli jaettu viiteen eri tuotantovaihtoehtoon: kunta tai yritykset ja järjestöt hoitavat kaikki yksin, enemmistön tai julkinen ja yksityinen yhtä paljon.

Näistä vaihtoehtoista suosituin (46 %) oli se, että kunta hoitaa enemmistön ja ostaa loput yrityksiltä ja järjestöiltä (vuoden 2008 tutkimuksessa 61 %), 14 % (vuonna 2008 10 %) halusi kunnan tuottavan kaiken itse, joten julkisvetoista tuotantomallia tuki 60 % vastaajista. Kukaan vastaajista ei halunnut puhdasta markkinamallia, jossa yritykset ja järjestöt tuottavat yksin kaikki palvelut (vuonna 2008 1 % halusi). Jopa Kokoomuksen kannattajista enemmistö suosi kunnan tuottavan enemmistön palveluista, vaikka keskimääräistä enemmän olikin kannatusta ulkoistamiselle (Kansalaismielipide ja kunnat

2012, 18; Kansalaismielipide ja kunnat 2008, 32)

On paikallaan myös mainita EVAn tutkimuksen (Haavisto ym. 2007) rahoittajista jotain: ”EVA on suomalaisen elinkeinoelämän rahoittama toimija, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA on Suomen merkittävin kohtaamispaikka ja verkosto elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajille. EVAlla on myös keskustelijan, haastajan ja unilukkarin rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Ns. think tankille tyypillisesti EVAn tunnusmerkkinä on analyyttisyys ja tarvittaessa provokatiivisuuskin.” (EVA [online].)

4.1 Sosiaalipolitiikan toteuttamistapamielipiteisiin vaikuttavat tekijät

Kansalaisten asennoitumista hyvinvointipalveluihin ja sen tuottamistapoihin, sekä niissä tapahtuneiden institutionaalisten ja ideologisten muutosten vaikutusta kansalaismielipiteeseen on tutkinut muun muassa Johanna Kallio tutkimuksessaan *Hyvinvointipalvelujärjestelmän muutos ja suomalaisten mielipiteet 1996–2006*. Yksilötasolla hän on tarkastellut mielipiteitä intressien, koettujen riskien sekä ideologioiden kautta. Intressit hän operationalisoi epäsuorasti sosiaalisilla ja demografisilla tekijöillä. Ideologiana toimii puoluesamaistuminen. Riskeinä toimivat koettu työttömyysriski ja koettu terveys. (Kallio 2010, 74.) Myös omassa tutkimuksessani puoluekanta on yhtenä päätekijänä tutkittavissa muuttujissa, intressien ohella, joita olen operationalisoinut muun muassa tulotason, vaalibudjetin, koulutuksen ja muiden tekijöiden kautta. Koettuja riskejä ei ole omassa tutkimuksessani tutkittu vastaajilta.

Vuodesta 1996 vuoteen 2004 kansalaismielipide ja palvelujärjestelmän institutionaalinen kehitys kulkivat eri suuntiin: yritysten ja järjestöjen merkitys hyvinvointipalvelujen järjestämisessä kasvoi, kun samaan aikaan mielipide kunnallisten palvelujen markkinoistumiseen muuttui kielteisemmäksi. (Kallio 2010, 81.) Liberaalinen sosiaalipolitiikan toteuttamisen malli nimenomaan pyrkii kasvattamaan markkinoiden osuutta sosiaalipolitiikassa ja sitä myötä myös palvelujen tuottamisessa, joten on

odotettavissa, että mikäli kehitys on jatkunut samanlaisena, ei uusliberalistiselle sosiaalipolitiikalle löydy kannatusta kansanedustajaehdokkaidenkaan piiristä.

Kallion (2010) tutkimuksen mukaan asennoituminen markkinoistumiseen liittyy enemmän puoluekantaan (ideologiaan) kuin etunäkökulmiin. ”Perinteisiä” oikeistopuolueita äänestävät kannattavat useammin markkinoistumista kuin muut. Vaikka mielipiteet ovat markkinoistumista kohtaan muuttuneet kieltäisemmäksi markkinoistumisen voimistuessa, niin siellä missä sosiaali- ja terveyspalveluja ostetaan ulkopuolisilta enemmän, kuntatasolla suhde markkinoitumiseen on myönteisempi. Sitä voi selittää se, että kokemuksen lisääntyminen yksityisistä tuottajista ja ostopalveluista vähentää niihin kohdistuvia ennakkoluuloja ja pelkoja. Kunnissa, joissa ostopalveluja on vain vähän, saattavat mielipiteet markkinoistumisesta pohjata enemmän ideologisiin näkökulmiin ja ennakkoluuloihin. (Kallio 2010, 82.)

Tuire Sihvon ja Hannu Uusitalon tutkimuksessa vuodelta 1992 on tutkittu asenteita ja mielipiteitä sosiaaliturvaa kohtaan. Sen mukaan yksityistä vastuuta, eli yksityisten palveluntuottajien suurempaa vastuuta sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa ennustaa vahvimmin puoluekanta (ideologia), sosioekonominen asema ja ikä, mutta näidenkin osalta selitysaste jää matalaksi (alle 10 %). Sosioekonomisista asemista yrittäjät ovat eniten yksityisen vastuun kannalla, eläkeläiset taas vastustavat sitä eniten. Puoluekannoista kokoomuslaiset kannattavat eniten ja vasemmistoliittolaiset taas vastustavat. Iän suhteen kannatus kasvaa iän mukana, mutta eläkeikäisten osalta tulos sekoittuu liiaksi eläkeläisyyden kanssa, joka vääristää tuloksen. (Sihvo & Uusitalo 1993, 36-37.)

Sama tutkimus tutki myös asennoistumista kansalaisvastuuseen hyvinvoinnista. Eli, että jokaisen tulisi itse huolehtia omasta ja omaistensa hyvinvoinnista tai sitten kansalaisjärjestöjen ja vapaaehtoisten. Tällaisen mallin selitysaste jäi lähes olemattomaksi (1,4 % selitysaste). Tämä malli löysi eniten kannatusta Keskustan kannattajista ja julkisella sektorilla toimivien ylempien toimihenkilöiden keskuudesta. (Sihvo & Uusitalo 1993, 40-41.)

Kolmanneksi kyseisessä tutkimuksessa tutkittiin mielipiteitä julkisen sektorin vastuusta sosiaaliturvasta ja peruspalveluista. Julkisen vastuun mallin selitysaste oli 10,4 %. Samat muuttajat, eli ikä, sosioekonominen asema ja puoluekanta olivat asenteita jakavia tekijöitä. Iän kasvaessa kannatus julkiselle vastuulle vähenee. Tuloilla tai koulutuksella ei ollut merkitystä. Sosionomisista ryhmistä opiskelijat kannattivat eniten julkista vastuuta ja yrittäjät vastustivat. Puoluekannoista taas kokoomuslaiset vastustivat eniten ja vasemmistoliittolaiset kannattivat. Tulokset ovat pääpiirteissään vastakkaisia yksityisen vastuun kanssa. (Sihvo & Uusitalo 1993, 48–49.)

Muutokset suomalaisten sosiaaliturvamielipiteissä ovat olleet varsin pieniä, esimerkiksi 1990-luvulla varsin dramaattisetkaan yhteiskunnalliset muutokset eivät aiheuttaneet suuria muutoksia. Laajan hyvinvointivaltion sosiaaliturvan rahoitushalukkuus laski voimakkaasti 1990-luvun alkuvuosina, taittui vuosina 1992–1993, mutta ei noussut entiselleen vuoteen 1997 mennessä, vaan vakiintui aikaisempaa matalammalle tasolle. Julkisissa menoissa ei kuitenkaan haluta säästää sosiaalipolitiikasta, vaan mieluummin kulttuuri-, teollisuus- ja maataloustuista ja maanpuolustuksesta. (Forma 1998, 145–146.)

4.2 Hyvinvointivaltioiden pysyvyys uusliberalismia vastaan

Piersonin (2001) mukaan tuki hyvinvointivaltioille säilyy laajana kaikkialla vauraissa demokratioissa, eikä useimmissa hyvinvointivaltiossa ole juurikaan merkkejä, että perussitoumus hyvinvointivaltioon olisi kohtaamassa perustavanlaatuisia politiikkamuutosta. Eikä ole juuri todisteita muuntumisesta kohti uusliberalistisia oppeja. Uusliberalistinen hyökkäys hyvinvointivaltiota vastaan olisi jopa poliittisesti itsetuhoista, koska eri toimijat ovat sopeutuneet olemassaoleviin hyvinvointivaltion instituutioiden ja sosiaalisen markkinatalouden raameihin, jotka suosivat nykytilan puolustajia. (Pierson 2001, 410–415)

Vaikka tuki hyvinvointivaltiolle säilyy vahvana ja uusliberalismi ei sitä uhkaa, niin hyvinvointivaltiot läpikäyvät huomattavia muutoksia tiukan taloudenpidon vaatimuksen ja

suosion kestävyys edessä, säästöjä (ja säästöjä) joudutaan tekemään. Muutoksia tehdään keskittymällä uudelleen neuvottelemaan, uudelleenjärjestelemään ja modernisoimaan sodanjälkeistä sosiaalipolitiikkaa, sitä ei kuitenkaan lähdetä purkamaan tai huonontamaan merkittävästi. Kriittinen kysymys on miten tällainen keskitien uudistus hoidetaan ja millä ehdoin. (Pierson 2001, 410.) Piersonin laatima teoreettinen kolmijako on ehkä tunnetuin teoria hyvinvointivaltion uudelleenmuotoilusta (Kallio 2010, 26). Säästöpainet, menojen karsinta ja laajan hyvinvointivaltion sosiaalipolitiikka ovat kuitenkin keskenään sovittavissa. Sosiaalipolitiikalla on monia keinoja säilyttää julkisen talouden kestävyys tinkimättä laadukkaista peruspalveluista tai kohtuullisesta toimeentulon turvasta (Puska 2010, 6).

Hyvinvointivaltioiden nykytilan säilytyksen epärealistisuus ja uudistumisen välttämättömyys johtuu muun muassa matalan kasvun jatkumisesta, palvelusektorin työpaikkojen luomisen haasteista, väestön ikääntymisestä ja myös korkeat verot rasittavat yleistä hyväksyttävyyttä. Korkean taloudellisen kasvun aikakauden palaaminen on erittäin epätodennäköistä. (Pierson 2001, 416-417; Bonoli 2000, 154)

Hyvinvointivaltion ja kattavan sosiaalipolitiikan kannatus on vastuskykyinen uusliberalismin vaikutuksille erityisesti kahdesta syystä: hyvinvointivaltion kehittyessä yhä useampi äänestäjä hyötyy hyvinvointivaltiosta ja myös polkuriippuvuus rajoittaa muutosten voimakkuutta (Pierson 2001, 411; Hiilamo & Saari 2010, 20–21). Toisen teorian mukaan on todennäköistä, että sosiaaliturvan leikkaukset ja säästöt, eriarvoisuus ja suhteellinen köyhyys lisääntyvät kaikissa valtioissa 2000-luvulta alkaen. (Bonoli 2000, 155)

Tosin, vaikka hyvinkin moni hyötyy kattavasta sosiaalipolitiikasta, niin rationaalisesti ajatellen vain omaa etuaan ajavan työssäkäyvän nettomaksajan voisi kuvitella uskovansa hyötyvän vielä enemmän uusliberalismista ja kannattavan siksi sitä, ainakin jos ei ota huomioon laajan hyvinvointivaltion sosiaalisia ongelmia vähentäviä vaikutuksia. Tällöin uusliberalismin kannatusta (sosiaalipolitiikassa) voisi selittää esimerkiksi korkea tulotaso ja koulutus. Koulutustason lisääntyessä työttömyysriski pienenee (Virmasalo 2002,

55–56). Käyn tulososiossa läpi muun muassa tulotason ja koulutustason vaikutuksen sosiaalipoliittisen uusliberalismin kannatukseen.

Hyvinvointivaltion sosiaalipoliitiikan muutoksen mahdollistaminen

Hyvinvointivaltion sosiaalipoliitiikan on Piersonin mukaan muututtava, maltillisesti modernisoimalla enemmän kohti keskitietä. Uusliberalistiset poliittiset toimijat eivät sitä tule tekemään, koska heiltä puuttuu siihen tarvittava kannatus ja legitimiteetti. Muutokseen tarvitaan mukaan vasemmisto- ja keskustavasemmistopuolueiden tai ammattiyhdistysliikkeen tuki, jotta sillä olisi yleinen hyväksyntä. Mikäli uudistusliittoumassa ei ole näitä puolueita eikä niiden tukea, tehdyt uudistukset eivät ole kestäviä. (Pierson 2001, 417-419.)

Vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeisissä hallitusneuvotteluissa Suomeen muodostui laajapohjainen sinipunahallitus, jonka ulkopuolelle jäivät vain Perussuomalaiset ja Keskustapuolue. Tämä tarkoittaa sitä, että hallitukseen tuli myös vasemmisto- ja keskustavasemmistopuolueita, vaikka pääministeripuolueena onkin Kokoomus. Täten hallituksella on teorian vaatima tarvittava legitimiteetti tarvittaviin uudistuksiin, jotta niille saadaan yleinen hyväksyntä ja kestävyys.

Pierson esittää teoriassaan hyvinvointivaltion reformiagendan: siihen kuuluvat kustannusten laajenemisen ehkäiseminen (*cost-containment*), palkkatulojen korostaminen tulojen lähteenä (*recommodification*) sekä järjestelmän rationalisointi ja sopeuttaminen (*re-calibration*) (Kallio 2010, 26; Pierson 2001, 422-427).

Rekommodifikaatio. Tarkoituksena on vähentää mahdollisuuksia saada toimeentulonsa markkinoiden ulkopuolelta. Tämä voi tapahtua esimerkiksi leikkaamalla etuuksia tai kiristämällä niiden saantioikeutta. (Pierson 2001, 422–423) Tähän luokkaan sopii vaalikonekysymyksistä esimerkiksi kysymykset 9 (yksilön oma vastuu), 14 (peruspalvelujen tuottaminen ostoina), 22 (työttömyysturvan leikkaus), 24 (työajan

lyhentäminen) ja 29 (opintolainapainotteisuus).

Kustannusten laajenemisen estäminen. Tiukan taloudenpidon aikakauden seurauksena valtiot pyrkivät yhä enemmän rajoittamaan kulutusta ja leikkaamaan alijäämiään. Työhön liittyvien verojen ja maksujen korotus ja sitä kautta korkeammat palkkaamiskustannukset eivät ole enää vaihtoehto, koska se tekisi yhä useamman matalapalkkaisen töihin ottamisesta kannattamatonta. (Pierson 2001, 423–424.) Vaalikoneen kysymyksistä tähän aiheeseen parhaiten sopivia kysymyksiä ovat numerot 5 (maahanmuuttajien tukeminen verovaroin), 23 (yritysten voitoista maksamat verot), 25 (eläkemaksujen korotukset), 26 (tuloverojen korotukset) ja 27 (valtion menoleikkaukset).

Uudelleenkalibroinnilla Pierson tarkoittaa uudistuksia, jotka pyrkivät yhdistämään uudet vaatimukset ja tavoitteet olemassa oleviin sosiaalipolitiikan tarpeisiin heikentämättä järjestelyjä. Uudelleenkalibroinnissa on kaksi eri tyyppiä: *rationalisointi* ja *päivitys*. Rationalisoimalla yritetään muokata sosiaalipolitiikkaa uusin ideoin saavuttamaan tavoitteensa. Päivityksellä yritetään vastata muuttuviin sosiaalisiin vaatimuksiin ja normeihin, kuten kotitalouksien, työelämän ja ikärakenteen muutoksiin. (Pierson 2001, 425-427.)

Muutoksen mahdollistaminen uusliberaaliin suuntaan

Piersonin mukaan muutokset laajaan hyvinvointivaltioon ovat siis maltillisia ja siirtymää uusliberaaliin sosiaalipolitiikkaan ei tapahdu. Kannatus laajalle hyvinvointivaltiolle pysyy ja uusliberaalit poliittiset avaukset voivat koitua itsetuhoisiksi (Pierson 2001, 410–415). Briitta Koskiahon sen sijaan suhtautuu Suomen sosiaalipolitiikan kehittymiseen pessimistisemmin. Hänen mukaansa sosiaalipolitiikkaa ei enää haluta kehittää, vaan keskustelut julkisten palveluiden kehittämisestä suljetaan pois. Toiseksi toimintaa keskitetään uusille toiminta-alueille, kuten yksityisiin palveluihin ja kolmanneksi kommunikaatiota manipuloidaan niin, että julkisen sektorin toimijat ja kansalaiset saadaan tavoitteiden mukaiseen toimintaan. (Koskiahon 2008, 16.)

Koskiahon mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtämisessä markkinoille noudatetaan seuraavanlaista kaavaa: ensin mitätöidään entiset toiminnot, toiseksi ylistetään uusia toimintatapoja ja siirrytään monitoimijuuteen sekä kolmanneksi henkilökohtaistetaan palvelut, vastuutetaan yksilöt ja lähiyhteisöt, joka hänen mukaansa saa kansalaiset käyttäytymään haluttujen tavoitteiden ja ideoiden mukaan. Nämä halutut tavoitteet ja ideat ovat yhdistelmä julkisen sektorin kriisiytymisen aiheuttamista paineista ja julkisen talouden ulkopuolelta tulevista markkinoistamisen vaatimuksista. (Koskiahho 2008, 16.)

Aikaisempien tutkimusten mukaan ainakaan kansalaismielipide ei ole muuttunut Koskiahon kaavaileman mallin mukaan markkinoistamista haluavaksi, vaan suurin osa haluaa pitää yksityiset toimijat poissa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta. (Kallio 2010, 81; Kansalaismielipide ja kunnat 2012, 18; Kansalaismielipide ja kunnat 2008, 32; Haavisto ym. 2007, 76). Koskiahho ei myöskään tunnu ottavan huomioon polkuriippuvuuden ja yhteiskunnan laajaan hyvinvointivaltioon sopeutumisen esteitä (Pierson 2001, 410–415) tällaiselle muutokselle.

Sosiaalipalvelujen suhteen on kuitenkin tapahtunut markkinoistumista, joka tukisi Koskiahon tutkimusta: yksityisen sektorin (yritykset ja järjestöt) osuus sosiaalipalvelujen tuotoksesta oli 2006 kolmannes ja yritysten osuus on kasvussa. Vuonna 2005 sosiaalipalveluyrityksiä oli 2432 ja lisäystä edellisvuodesta 11 %. Matti Vanhasen hallitusten 2003 ja 2007 aikana otettiin lisäksi käyttöön kotitalousvähennys verotuksessa ja palveluseteli, jotka korostavat asiakkaan valintaa palveluntuottajan valitsemisessa (Koskiahho 2008, 174). Olli Kangas on myös esittänyt, että talouselämän vaikutus on lisääntynyt suomalaisessa politiikassa ja on tapahtunut siirtymää kohti porvarillista hegemoniaa (Kangas 2010, 158–159).

Julkusella on esimerkki 1990-luvun laman uudistuksia mahdollistavasta vaikutuksesta, joka kertoo, että ensin reformoitiin rahapolitiikka, pian sen jälkeen alkoi julkisen sektorin reformi. Nämä voitiin toteuttaa taloudellisen, poliittisen ja virkamieseliitin päätöksin, eikä

näin ollen tarvittu kansalaismielipiteen mahdollisesta voimakkaastakin vastustuksesta välittää. Nämä toimet tuottivat julkisen talouden rahoituskriisin, jonka avulla voitiin perustella hyvinvointivaltion ja työmarkkinainstituutioiden muutosvaatimukset. Euroopan pienissä maissa kehitys näyttää usein siltä, että rahoituskriisi tai uskonservatiivinen hallitus panee toimeen kääntein, josta sosiaalidemokraatit jatkavat sosiaalipolitiikan sopeuttamisella. (Julkunen 2001, 294.)

Koskiahon kuvailujen perusteella tämän tutkimuksen tuloksessa pitäisi näkyä jonkinlaista uusliberaalin sosiaalipolitiikan kannatusta varsinkin markkinaratkaisujen lisäämisessä, jotta hänen näkemyksensä hyvinvointivaltion kehityksestä pitäisi paikkansa.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO

Teen työn kvantitatiivisena tutkimuksena, jossa pyrin mittaamaan kansanedustajaehdokkaiden liberalistisen sosiaalipoliittisen näkemyksen vahvuutta. Tähän pyrin etsimään selityksiä eri muuttujista, kuten esimerkiksi puolue, tulotaso tai vaalibudjetti.

Aineistona on ehdokkaiden Ylen vuoden 2011 eduskuntavaalikoneen kysymyksiin annetut vastaukset. Vaalikoneesta olen poiminut alustavasti tarkasteltavaksi kysymykset, jotka ovat liitteessä 1. Liitteessä olen himmentänyt kysymykset, jotka eivät täysin liity tutkimukseen ja jotka siten on jätetty pois. Jätin himmennetytkin kysymykset kuitenkin luettavaksi, jotta kriittinen lukija voi arvioida olisiko jokin muu kysymysyhdistelmä toiminut tutkimuksen toteutuksen kannalta paremmin. Kyseinen Ylen vaalikone on valittu siihen vastanneiden ehdokkaiden suuren määrän, kysymysten oleellisuuden ja vastausten analysointiin soveltuvien vastausvaihtoehtojen perusteella.

5.1 Tutkimuskysymykset

1. Miten yleistä on (uus)liberaalin mallin mukaisten sosiaalipoliittisten toimien suosiminen eduskuntavaaliehdokkaiden joukossa missäkin ryhmissä ja asioissa?
2. Mitkä tekijät selittävät (uus)liberaalin mallin kannattamista eduskuntavaaliehdokkaiden joukossa eli miksi mahdollisesti sitä kannatetaan?
3. Poikkeako uusliberaalin sosiaalipolitiikan kannatus läpimenneiden ja muiden kansanedustajaehdokkaiden välillä ja missä suhteessa?

5.2 Analyysimenetelmistä

Summamuuttuja

Vaalikoneiden kysymyksistä valitaan selkeimmin (uus)liberaaliseen malliin soveltuvat vastaukset joiden perusteella muodostetaan summamuuttuja joka mittaa uusliberalismia sosiaalipoliittisissa kysymyksissä. Tähän summamuuttujaan lisätään muita muuttujia, jotka saavat arvon joka merkitsevyydeltään liittyy tarpeeksi selkeästi samaan muuttujaan. Näiksi muuttujiksi valitsin seuraavat kysymykset:

- Kysymys numero 5: Maahanmuuttajien vastaanottamista ja tukemista verovaroin on tiukennettava.
- 9: Yksilön vastuuta omasta ja perheensä hyvinvoinnista on lisättävä.
- 13: On pikaisesti säädettävä vanhustenhoitolaki joka määrittelee laadukkaan hoidon kriteerit ja sanktiot niiden laiminlyömisestä.
- 14: Kunnalliset peruspalvelut on tuotettava ensisijaisesti kuntien omalla henkilöstöllä.
- 19: Lakko-oikeutta ei ole tarvetta rajoittaa millään tavalla.
- 22: Työttömiä on kannustettava töihin porrastamalla työttömyysturvaa nykyistä voimakkaammin.
- 23: Yritysten voitoista maksamaa veroa pitää laskea.
- 24: Työttömyyden lievittämiseksi viikoittainen työaika on lyhennettävä 35 tuntiin.
- 25: Eläkemaksuja voidaan korottaa tuntuvasti, jotta nykyiset eläke-edut turvataan.

- 26: Seuraavalla vaalikaudella on kiristettävä suurituloisten verotusta.
- 27: Valtion on taloutensa tasapainottamiseksi leikattava menoja.
- 29: Korkeakouluopiskelijoiden pitäisi rahoittaa opintojaan nykyistä enemmän lainarahalla.

Kaikki vaalikoneen kysymykset ovat liitteessä 1. Ylläolevien kysymysten arvot muutin mittaamaan samaa asiaa. Alkuperäisissä kysymyksissä ”Täysin eri mieltä” sai arvon 5, ”En osaa sanoa” arvon 3 ja ”Täysin samaa mieltä” arvon 1. Kysymysten 5, 9, 22, 23, 27 ja 29 arvot muutin summamuuttujaan niin, että vanha arvo n on uusi arvo $n-1$, eli esimerkiksi arvo 5 sai uuden arvon 4, 3 arvon 2 ja 1 arvon 0. Kysymysten 13, 14, 19, 24, 25 ja 26 arvot käänsin summamuuttujaan niin, että vanha arvo 5 sai arvon 0, 4 arvon 1, 3 arvon 2, 2 arvon 3 ja 1 arvon 4. Jaoin vielä summamuuttujan kysymysten määrällä (12), jotta sain tuloksena keskiarvon, joka kuvastaa uusliberalismin astetta välillä 0–4, jossa 0 on edustaja uusliberalismin vastapäätä ja 4 täysin uusliberaali.

Summamuuttujaan lisättiin Cronbachin alfaa huomattavasti (noin 0,5 pistettä) nostavaksi havaittu lakko-oikeus -kysymys, jota alun perin ei oltu suunniteltu mukaan. Minkään kysymyksen pudottamisen ei havaittu huomattavasti lisäävän alfan arvoa. Muuttujat saavat yhdessä Cronbachin alfan arvon 0,81. Alfa arvoa 0,81 voidaan pitää hyvänä, arvon 1 ollessa täydellinen ja 0,6 riittävä (Jokivuori & Hietala 2007, 104). Nämä muuttujat on valittu sillä perusteella, että ne mittaavat parhaiten sosiaalipolitiikan jakaantumista valtion roolin lisäämiseen tai vähentämiseen. Tämän summamuuttujan avulla mitataan uusliberalismia sosiaalipolitiikan toteutuksen suhteen. Taustamuuttujina vaikuttavia asioita uusliberalismin kannatukseen etsitään muun muassa sukupuolesta, puolueesta, tulotasosta ja muista taustamuuttujista. Ristiintaulukointia käytetään kuvaamaan mielenkiintoisia tuloksia eri muuttujien suhteen. Hajontalukuja etsimään hajontaa puolueiden välillä ja sisällä. Ristiintaulukointia on siis käytetty esimerkiksi summamuuttujalla luodun puolueiden uusliberalismiasteen eroja kuvaavassa taulukossa.

Testasin myös jakautuvatko ehdokkaat uusliberalismin kannatuksen suhteen normaalijakaumalle, eli onko pääosa uusliberalismin kannatuksen suhteen keskitasoa ja ääripäihin mennessä tasaisesti vähenevää. Tästä tein histogrammin ja Kolmogorov-Smirnovin normaalisuustestin, jota käytetään aineiston ollessa suurempi kuin 50 (Karjaluo 2007, 18–19).

Keskiarvovertailut

Keskiarvovertailuja käytetään kuvaamaan kahden riippumattoman otoksen keskiarvoja ja tulosten testaamiseen käytetään t-testiä (normaalisti jakautunut suuri otoskoko), Mann-Whitneyn-testiä (pienet otoskoot tai ei-normaalisti jakautunut) tai Kruskal-Wallis-testiä (useamman kuin kahden ryhmän keskiarvovertailut) (Karjaluo 2007, 23–25). Keskiarvovertailuja voidaan tehdä varianssianalyysillä, kun ryhmien arvot ovat normaalisti jakautuneita kaikilla vertailtavilla ryhmillä, varianssit eri ryhmissä yhtä suuret ja ryhmät ovat normaalisti jakautuneita (Karjaluo 2007, 30).

Tässä tutkimuksessa on käytetty keskiarvovertailuja tutkimaan uusliberaalin sosiaalipolitiikan suosiota puolueittain, missä asioissa uusliberalismia kannatetaan ja eri koulutustasojen vaikutusta uusliberalismin kannatukseen.

Korrelaatiot

Korrelaatio mittaa kahden muuttujan välisen riippuvuuden astetta. Mikäli korrelaatio on voimakas, voidaan toisen muuttujan arvosta päätellä toisen muuttujan arvoa sitä täsmällisemmin ja luotettavammin mitä voimakkaampaa korrelaatio on. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa 0.20–0.40:n korrelaatiota pidetään jo selvänä ja ”vahvana” (Jokivuori & Hietala 2007, 37). Tässä tutkimuksessa on käytetty korrelaatiota tutkittaessa tulotason ja uusliberalismin kannattamisen riippuvuutta.

Kaksisuuntainen varianssianalyysi

Kaksisuuntaisessa varianssianalyysissä voidaan tutkia vaikuttavatko kaksi selittävää muuttujaa selitettävään muuttujaan (KvantiMOTV: Varianssianalyysi [online]). Tässä tutkimuksessa kaksisuuntaisella varianssianalyysillä tutkittiin puolueittain onko eduskuntaan läpipäässeillä puolueensa ehdokkaiden keskiarvoa korkeammat vai matalammat uusliberalismin kannatusasteet. Tuloksena saadaan siis puolueittain ehdokkaiden uusliberalismiasteen keskiarvo eduskuntaan läpipäässeiltä ja ulos jääneiltä. Tällä tavalla voidaan tutkia ovatko joidenkin puolueiden äänestäjät enemmän tai vähemmän uusliberalismin kannalla kuin puolueen ehdokkaat, tai ainakin äänestävätkö ehdokkaista keskiarvoa enemmän vai vähemmän uusliberaalimpia.

Logistinen regressioanalyysi

Logistista regressioanalyysiä käytetään, kun selittävä muuttuja voi saada vain kaksi arvoa. Logistinen regressioanalyysi ei pyri ennustamaan määriä, vaan todennäköisyyksiä. Analyysissä asetetaan kustakin selittävästä muuttujasta jokin arvo vertailutasoksi, jota vasten tarkastellaan saman tekijän muita luokkia. (Jokivuori & Hietala 2007, 56.)

Logistista regressioanalyysiä käytin etsimään selittäviä muuttujia uusliberaaleimpiin ehdokkaisiin kuulumisessa. Aluksi uusliberaaleimmiksi valitsin he, jotka saivat arvon kolmen ja neljän välillä, arvon neljä ollessa täysin uusliberaali, kuten aiemmin todettua. Tosin, näitä ehdokkaita oli koko aineistossa vain alle 20, joten pudotin arvorajan 2,5:een, jolloin osuus kasvoi ollen 115 henkilöä. Ehdokkaat siis jaettiin kahteen ryhmään saamansa uusliberalismiarvonsa mukaan: 0–2,5 ja 2,5–4. Selittäviksi muuttujiksi valitsin ammattiaseman, tärkeimmän ulkopuolisen rahoituslähteen, pääomasijoitusten arvon, vuositulot, vaalibudjetin, koulutuksen, ulkopuolisen rahoituksen osuuden, työnantajasektorin, sukupuolen ja Kokoomuspuolueeseen kuulumisen.

Nämä muuttujat valitsin, koska uusliberalismi kasvattaa tuloeroja, lisää köyhyyttä ja vahingoittaa erityisesti köyhiä (Coburn 2004, 41). Oletettavaa siis on, että matala tulotaso, vähäiset pääomasijoitukset ja helposti korvattavassa ammattiasemassa oleminen vähentäisi uusliberalismin kannatusta. Kokoomuksessa taas on tämän tutkimuksen perusteella korkein

kannatus uusliberalismille sosiaalipolitiikassa, joten Kokoomus-puolueeseen kuulumisen oletettavasti lisää uusliberaaleimpiin kuulumista, ulkopuolisen rahoituksen osuus taas voi lisätä uusliberalistisimpiin kuulumista, jos rahoittaja on joku, joka hyötyisi sosiaalipolitiikan kasvavasta markkinasuuntautuneisuudesta. Sukupuolen ja työnantajasektorin ei sinänsä pitäisi vaikuttaa tulokseen, mutta ne otettiin mukaan lähinnä mielenkiinnosta. Koulutus vähentää työttömyysriskiä (Virmasalo 2002, 55–56) ja näin ollen riskiä tarvita yhteiskunnan tukia, joten korkeammilla koulutuksilla voisi olla suurempi intressi kannattaa uusliberalismia, siksi myös se on mukana muuttujissa.

Lineaarinen regressioanalyysi

Lineaarinen regressioanalyysi eroaa logistisesta siten, että logistisessa voi olla vain kaksi vertailtavaa ryhmää (uusliberalismiaste yli ja alle 2,5), kun taas lineaarisessa voi olla jatkuva muuttuja (Jokivuori & Hietala 2007, 41), tässä tapauksessa uusliberalismiaste välillä 0–4. Tämä menetelmä soveltuu mittaamaan mitkä asiat selittävät uusliberalismin kannatuksen lisääntymistä suoraan (lineaarisesti) pohjatasosta huipputasoon kannatukseen, kun logistinen mittaa vain kaikkein uusliberaaleimpiin kuulumista.

Syy miksi samaa asiaa tutkin sekä lineaarisella ja logistisella mallilla on, että mikäli on olemassa erikseen ”ideologisia” ja ”rationaalisia” uusliberaaleja, niin näiden kahden menetelmän käyttö yhdessä paljastaa tämän. Ideologisesti uusliberaalilla tarkoitan henkilöä joka ei hyödy siitä välttämättä itse, vaan kannattaa sitä ideologisista syistä. Rationaalinen taas hyötyy siitä itse, eikä välttämättä omaa ideologiaa. Ideologisesti uusliberaalimmat keskittyisivät tämän hypoteesini mukaan uusliberaaleimpiin, mutta rationaaliset suoralle jatkumolle, eli kannattavat sitä vain niissä asioissa, kuin siitä on itselle hyötyä.

Erotteluanalyysi

Erotteluanalyysillä tutkitaan mitkä asiat erottelevat valittuja ryhmiä (Jokivuori & Hietala 2007, 119). Erotteluanalyysiä on käytetty tässä tutkimuksessa etsimään onko uusliberaalien

sosiaalipoliittisten näkemysten suhteen eroja kansanedustajaksi valituilla ja valitsematta jääneillä.

Muiden käytettyjen metodien ja käsitteiden selityksiä

Keskihajonta: Havaintoaineiston keskittyminen keskiarvon läheisyyteen. Mitä pienempi on keskihajonta, sitä tiiviimmin havaintoaineisto on keskittynyt keskiarvon ympärille (Karjaluo 2007, 12). Normaalisti jakautuneessa aineistossa 68% havainnoista sijaitsee välillä keskiarvo $\pm$ keskihajonta. Esimerkiksi taulukossa 1 Åländsk Samlingin keskihajonta on noin 0,95 ja keskiarvo noin 1,7. Tämä tarkoittaa, että aineiston ollessa täysin normaalijakautunut 68% Åländsk Samlingin ehdokkaista sijoittuisi uusliberalistisen sosiaalipolitiikan kannatusasteessa välille 0,75–2,65.

Merkitsevyys eli p-arvo: Mittaa miten tilastollisesti merkitsevä tulos on, eli kuinka suuri osuus voidaan selittää sattumalla. Osuus saa olla korkeintaan 5 %, eli p-arvo 0,050. Arvo 0,001 on tilastollisesti erittäin merkitsevä, 0,01 tilastollisesti merkitsevä ja 0,5 tilastollisesti melkein merkitsevä (Karjaluo 2007, 17).

N: Otokoko

Normaalijakauma: Symmetrinen jakauma, jossa havaintoja on eniten keskellä ja havaintomäärät tasaisesti vähenevät reunoja kohti.

6 TULOKSET – UUSLIBERALISMIN SUOSIO

6.1 Uusliberaalin sosiaalipolitiikan suosio puolueittain

Uusliberaalin sosiaalipolitiikan suosion mittaamiseksi rakennettiin summamuuttuja kysymyksistä, jotka käsittelevät uusliberalismin kannattamista sosiaalipolitiikassa. Tämän summamuuttujan avulla pystyttiin määrittämään uusliberalismin kannatukselle niin sanottu kannatusaste välille 0–4, jossa 0 on täysi vastustus ja 4 täysi kannatus. Tarkemmin kysymyksistä ja summamuuttujan rakentamisesta voi lukea tutkimuksen menetelmäosiosta.

Taulukko 1. Uusliberalistisen sosiaalipolitiikan kannatus kansanedustajaehdokkaiden parissa puolueittain

Uusliberalismi sosiaalipolitiikassa (0= ei ollenkaan, 4= täysin)

Puolue	Keskiarvo	N	Minimi	Maksimi	Keskihajonta
Kansallinen Kokoomus	2,5	227	1,17	3,75	0,43
Perussuomalaiset	1,9	201	0,92	3,25	0,45
RKP	2,0	72	0,75	3,33	0,47
Keskusta	2,1	213	1,00	3,50	0,39
Kristillisdemokraatit	1,9	154	0,83	3,00	0,44
SDP	1,2	215	0,42	2,58	0,37
Vasemmistoliitto	0,7	193	0,08	1,92	0,34
Vihreä liitto	1,3	221	0,25	3,00	0,46
Äländsk Samling	1,7	4	0,33	2,42	0,95
Yhteensä (kaikki puolueet)	1,6	1915	0,08	3,75	0,72
Yhteensä (eduskuntapuolueet)	1,7	1496	0,08	3,75	0,70

Taulukosta 1 näkyy uusliberaaliuden kannatus eduskuntapuolueittain sosiaalipoliittisissa kysymyksissä. Suurimassa suosiossa uusliberalismi on taulukon mukaan Kokoomuksen ehdokkaissa, jossa kannatuksen keskiarvo on 2,5, kun suurin mahdollinen on 4,0. Pienin keskimääräinen uusliberalismin kannatusaste on Vasemmistoliitossa, jossa keskiarvo jää

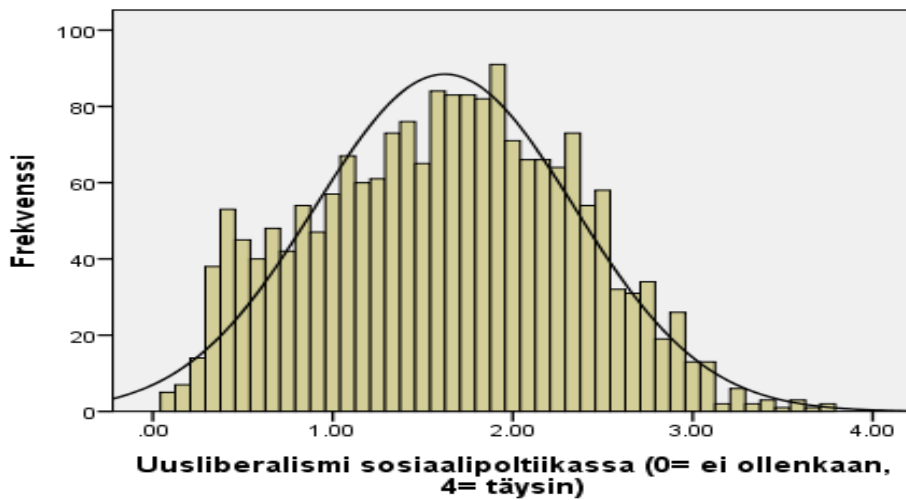
0,7:ään. Suurimmat keskihajonnat ovat Suomen ruotsalaisessa kansanpuolueessa, Vihreissä ja Perussuomalaisissa, joissa keskihajonta on välillä 0,45–0,47. Vähiten sosiaalipoliittisen uusliberalismin hajontaa on Vasemmistoliiton ehdokkailla, jotka sijoittuvat lähelle keskiarvoa 0,7 keskihajonnalla 0,34, sosiaalipoliittisesti uusliberaaleimman saadessa vain arvon 1,92. Myös SDP:n ja Keskustan keskihajonnat jäävät alle 0,4:n, muiden puolueiden keskihajontojen ollessa yli 0,4:n. Näissä alle 0,4 keskihajonnan puolueissa siis on eniten yhtenevää käsitystä uusliberalismin kannattamisesta tai vastustamisesta sosiaalipolitiikassa.

Ahvenanmaan eduskuntapuolueen ehdokkaita on vain neljä, joten heidän suhteensa ei voi kovin luotettavia johtopäätöksiä tehdä tästä ryhmästä mutta kyseinen ryhmä on kuitenkin mukana tuloksissa, koska sillä on edustaja eduskunnassa. Heidän keskihajontansakin oli 0,95, mikä tekee ryhmästä kaikkein epäyhtenäisimmän sosiaalipolitiikan uusliberalisoinnin suhteen. Kaikkien ryhmien kaikkien ehdokkaiden keskiarvo on 1,6, mikä tarkoittaa, että uusliberalismin suhteen ehdokkaat ovat hieman keskikohtaan ”vasemmalla” puolella, jos ”oikealla” tarkoitetaan uusliberalismia ja kun keskikohta on arvossa 2. Eduskuntapuolueiden ehdokkaiden keskiarvo 1,7. Aineisto ei ole normaalijakautunut, sillä Kolmogorov-Smirnovin normaalisuustestissä p on 0,000, joka tarkoittaa että yli 99,9 % varmuudella aineisto ei ole normaalijakautunut (katso kuvio 1 ja taulukko 2).

Taulukko 2. Normaalisuuestesti sosiaalipoliittisen uusliberalismin jakautumisesta eduskunnassa

	Kolmogorov-Smirnov		
	testisuure	vapausaste	Merkitsevyys (p)
Uusliberalismi sosiaalipolitiikassa	0,044	1915	0,000

Kuvio 1 kuvaa miten uusliberalismin kannatusasteiden yleisyys jakautuu kaikkien ehdokkaiden kesken, siitä nähdään, että havaintomäärät eivät jakaudu tasaisesti normaalijakaumalle. Jos jakauma olisi normaalijakautunut, pitäisi havaintomäärien tasaisesti kasvaa keskikohtaa kohden ja sen jälkeen yhtä tasaisesti vähetä. Havaintomääriä on selkeästi enemmän kuvion vasemmalla puolella, kuin oikealla, tämä tarkoittaa uusliberalismin vastustajia olevan enemmän kuin kannattajia.

Kuvio 1. Uusliberalistisen sosiaalipolitiikan kannatuksen jakautuminen kansanedustajaehdokkaiden joukossa

6.2 Missä asioissa sosiaalipoliittista uusliberalismia kannatetaan

Taulukosta 3 näkee miten voimakkaasti kaikki ehdokkaat ja kansanedustajaksi valitut keskimäärin kannattavat tai vastustavat kutakin sosiaalipoliittista uusliberalismia määrittelevää muuttujaa. Arvoa kaksi suuremmat keskiarvot kertovat kannatuksesta väitteelle, kun taas alle kahden jäävät keskiarvot suurempaa vastustusta kuin kannatusta.

Taulukossa olevien kysymysten epäluonteva asettelu johtuu siitä, että vaalikoneessa olleet alueen kysymykset on käännetty kuvaamaan kaikki samaa muuttujaa ja sen myötä myös kysymyksen asettelu on kääntynyt kuvaamaan sisältöään, kuten esimerkiksi ”ei-säädettävä vanhustenhoitolakia”, joka on käännetty päinvastaisesta väitteestä.

Kaikkein eniten kansanedustajaehdokkaat vastustavat eläkemaksujen tuntuva korottamista eläkkeiden turvaamiseksi ja korkeakouluopiskelijoiden rahoituksen muuttamista lainapainotteisemmaksi. Kannatusta sen sijaan saa eniten vanhustenhoitolain säättäminen ja suurituloisten verotuksen kiristäminen.

Kansanedustajia tarkastellessa eniten vastustusta keräävät kutakuinkin samat kysymykset, joitain pieniä painotuseroja on yksilön vastuun lisäämisessä, maahanmuuttajien tukemisessa ja työajan lyhentämisessä. Tarkemmin erojen analysointia taulukossa 6.

Piersonin teorian (2001) mukaan laajat hyvinvointivaltiot säilyttävät vahvan kannatuksensa, mutta tiukan taloudenpidon vaatimus pakottaa valtiot uudistamaan sosiaalipolitiikkaansa ja vähentämään menoja. Erityisesti työnantajamaksuja ei voida nostaa, sen lisätessä rasiusta yritysten kannattavuudelle ja vaikeuttaen palkkaamista. (Pierson 2001, 424.) Taulukosta saatu tulos tukee tätä teoriaa, sillä palkasta maksettujen eläkemaksujen tuntuva korottamista vastustetaan selvästi. Valtion menojen leikkausta kannatetaan myös, kuten myös sitä että yksilön vastuuta itsestään tulisi lisätä. Työajan lyhentämistä sen sijaan vastustetaan. Hyvinvointivaltion kannatus tulee esiin muun muassa siinä, että opintotuen lainapainotteisuutta vastustetaan ja peruspalvelujen yksityistämistä tai ostopalveluina tuottamista vastustetaan paljon. Työttömyysturvan voimakkaamman porrastamisen suhteen mielipiteet jakautuvat tasaisemmin.

Taulukko 3. Uusliberalismia mittaavien kysymysten kannatus (0 = täysin vastaan, 4 = täysin puolesta). Kaikki ehdokkaat ja eduskuntaan valitut

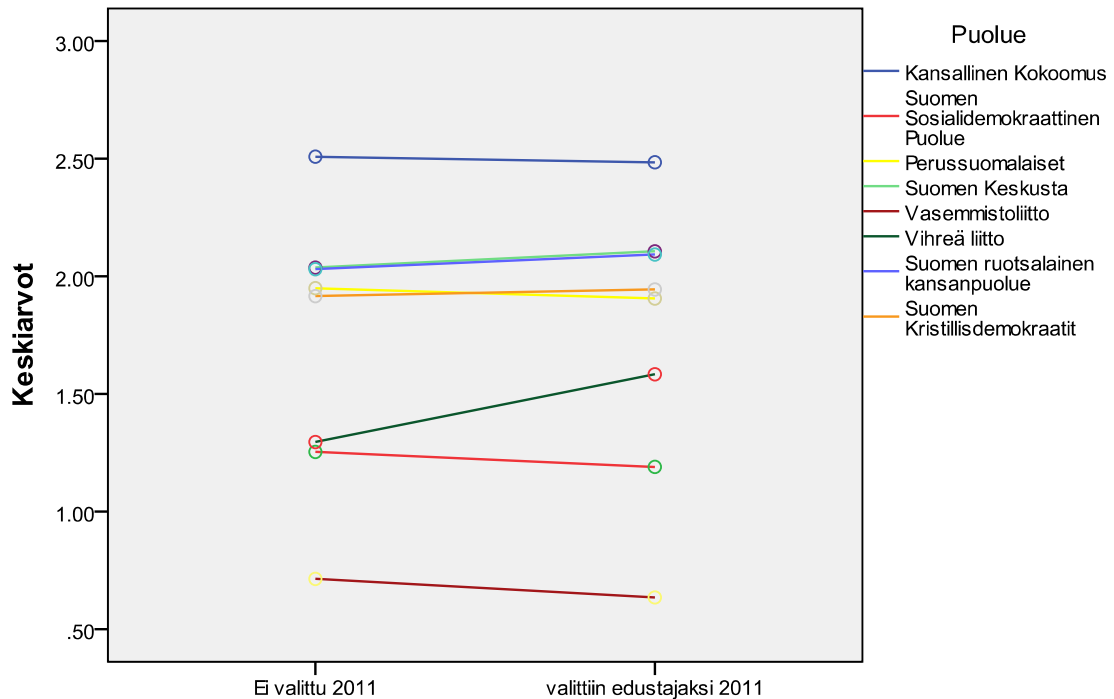
	N (ehdokkaat/valitut)	Keskiarvo (ehdokkaat/valitut)	Keskihajonta (ehdokkaat/valitut)
Eläkemaksuja ei voida korottaa tuntuvasti, eläke-etujen turvaamiseksi	Ehdokkaat 1924 Valitut 193	2,9 3,0	1,04 0,92
Valtion on leikattava menoja.	Ehdokkaat 1927 Valitut 194	2,6 2,7	1,30 1,18
Yksilön vastuuta hyvinvoinnistaan lisättävä	Ehdokkaat 1933 Valitut 194	2,5 2,8	1,36 1,16
Työaikaa ei lyhennettävä	Ehdokkaat 1926 Valitut 194	2,4 3,0	1,45 1,21
Maahanmuuttajien rahallista tukemista tiukennettava	Ehdokkaat 1939 Valitut 194	2,1 2,4	1,51 1,39
Työttömyysturvaa porrastettava voimakkaammin	Ehdokkaat 1926 Valitut 194	1,7 1,8	1,45 1,35
Yritysten veroja laskettava	Ehdokkaat 1926 Valitut 194	1,2 1,6	1,30 1,41
Lakko-oikeutta on tarvetta rajoittaa jollain tavalla	Ehdokkaat 1929 Valitut 194	1,1 1,2	1,32 1,24
Kuntien peruspalveluja ei toteutettava kuntien omalla henkilöstöllä	Ehdokkaat 1931 Valitut 194	1,0 1,2	1,18 1,18
Suurituloisten verotusta ei pidä kiristää	Ehdokkaat 1925 Valitut 193	0,8 0,9	1,12 1,13
Korkeakouluopiskelijoiden rahoitusta lainapainotteiseksi	Ehdokkaat 1924 Valitut 194	0,8 1,0	1,04 1,02
Ei-säädettyä vanhustenhoitolakia	Ehdokkaat 1931 Valitut 194	0,4 0,3	0,78 0,49
Validi N	Ehdokkaat 1915 Valitut 192		

Kuntien peruspalveluiden tuottajista kysyttäessä, oli hyvin voimakas kannatus sille, että ne tuotettaisiin kuntien omalla henkilöstöllä. Tämä tulos on jokseenkin mielenkiintoinen kun sitä vertaa EVAn tekemän tutkimuksen (Haavisto, ym. 2007, 75) saamaan tulokseen, jonka mukaan kahdeksan kymmenestä yhtyi väitteeseen 'Olennaista julkisissa palveluissa ei ole se, kuka ne tuottaa, vaan se, että ne ovat kaikkien saatavilla', myös kunnallisalan kehittämissätiön vuoden 2008 tutkimuksessa tuli samansuuntainen tulos: 64 % kannatti samankaltaista väitettä (Kansalaismielipide ja kunnat 2008, 31), tosin vuoden 2012 tutkimuksessa enää 39 % kannatti samankaltaista väitettä (Kansalaismielipide ja kunnat 2012, 19), joten kunnan oman palveluntuotannon kannatus on nähtävästi kasvanut.

6.3 Läpipäässeiden ja ehdokkaiden uusliberaaliuden vertailua puolueittain

Seuraavasta kuviosta (kuvio 2) näkee erot eduskuntapuolueittain ehdokkaina olleiden ja läpipäässeiden uusliberaaliudessa sosiaalipoliittisissa kysymyksissä. Kokoomuksen eduskuntaryhmään on valikoitunut ehdokkaita vain hitusen vähemmän uusliberaaleja edustajia, SDP:ssä ja Vasemmistoliitossa edustajaksi päässeet ovat myös vieläkin vähemmän uusliberaaleja kuin ehdokkaat. Vihreät on ainoa selkeä poikkeus, jossa läpipäässeiden keskimääräinen sosiaalipoliittinen uusliberaalius on selkeimmin suurempi kuin ehdokkaina olleiden. SDP:n ja Vihreiden ehdokkaiden uusliberaalius on melkein samalla keskimääräisellä tasolla, mutta kansanedustajien kohdalla on jo selkeä ero ja on jo lähempänä kristillisdemokraattien ja perussuomalaisten sosiaalipoliittista uusliberaalisuutta kuin SDP:n.

Kuvio 2: Puolueittainen vertailu uusliberalistisen sosiaalipolitiikan kannatuksesta ehdokkaiden ja valittujen välillä

Vihreiden osalta kaikkien ehdokkaiden ja valittujen eroa uusliberaaliudessa voi selittää se, että Vihreiden äänestäjät luokittelevat itsensä vasemmisto-neutraali-oikeisto-akselilla huomattavasti useammin oikealle ja harvemmin vasemmalle kuin puolueensa ehdokkaat. Vuoden 2000 kunnallisvaalien ehdokkaita ja äänestäjiä tutkittaessa 73 % Vihreiden äänestäjistä sijoitti itsensä oikeistoon (28 %) tai neutraaliksi (45 %). Sen sijaan ehdokkaista 41 % sijoitti itsensä vasemmistoon ja vain 17 % oikeistoon. (Helander 2003, 29–30.)

Syy sille, miksi Vihreiden äänestäjissä ja ehdokkaissa on näin suuri ero uusliberaliuden suhteen, voi johtua siitä, että uusliberalismiin myönteisemmin suhtautuvat tai itsensä oikeistoon lukevat äänestäjät eivät löydä muista oikeistolaisemmista puolueista arvoihinsa ja ideologiaansa paremmin soveltuvaa puoluetta, kuin Vihreät. Kuitenkaan Vihreisiin eivät lähde ehdolle osuuttaan vastaavalla määrällä.

Esittelin jo aiemmin eduskuntapuolueiden keskiarvoja ja keskihajontoja sosiaalipolitiikan uusliberalismissa. Alla olevassa taulukossa (Taulukko 4) on koottuna eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ehdokkaiden sijoittuminen. Monella pikkupuolueella ei ole montakaan ehdokasta vastanneena YLEn vaalikoneeseen, mutta suuntaa antavia tuloksia voi näistäkin puolueista saada näiden tulosten perusteella.

Mielenkiintoista tässä taulukossa on huomata, että yksikään eduskunnan ulkopuolinen puolue ei ole Kokoomusta uusliberaalimpi sosiaalipolitiikassa, lukuun ottamatta Alliansen för Ålandia, jossa oli vain neljä ehdokasta ja toimii vain Ahvenanmaalla. Suomesta siis puuttuu todellinen uusliberaali vaihtoehto, jossa uusliberaalin sosiaalipolitiikan keskimääräinen kannatus yltäisi ylimpään neljännekseen, Kokoomuksen ollessa lähinnä. Toisesta päästä sen sijaan löytyy neljäkin puoluetta, joissa uusliberaaliuden kannatus jää keskimäärin alimpaan neljännekseen (SKP, Vasemmistoliitto, KTP, STP).

Taulukko 4: Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden uusliberaalius sosiaalipolitiikassa

Puolue	Keskiarvo	Keskihajonta	N
Suomen kommunistinen puolue	0,6	0,33	118
Itsenäisyyspuolue	1,3	0,56	31
Muutos 2011	2,0	0,46	62
Kommunistinen työväenpuolue	0,8	0,40	13
Piraattipuolue	1,8	0,69	86
Suomen työväenpuolue	0,9	0,46	20
Vapauspuolue	1,7	0,47	40
Åländsk Samling	1,7	0,95	4
Alliansen för Åland	2,6	0,39	4
Köyhien asialla	1,6	0,28	8
Suomen senioripuolue	1,8	0,41	25
Valitsijayhdistykset	1,5	0,54	8

Potentiaalisin puolue, joka voisi ohittaa sosiaalipolitiikan uusliberaaliudessaan Kokoomuksen on Edistyspuolue. Kotisivunsa mukaan puolue pyrkii keventämään verotusta, vähentämään tukia ja korvaamaan sosiaaliturvaa perustulolla. Julkisia palveluja pyrkisi korvaamaan esimerkiksi palvelusetelein. Tämän puolueen ongelma on, että sillä ei ole tarpeeksi kannatusta edes eduskuntavaaleihin vaadittavien 5 000 kannattajakortin keräämiseksi. (Edistyspuolue [online].) Tämä tukee Piersonin väitettä siitä, että uusliberaalien sosiaalipoliittisten uudistusten ajaminen on laajoissa hyvinvointivaltioissa itsetuhoista eikä saa kannatusta (Pierson 2001, 410–415).

6.4 Kansanedustajaksi päässeiden ja ulos jääneiden erot sosiaalipolitiikan uusliberaaliudessa

Taulukko 5 kertoo uusliberalististen sosiaalipoliittisten mielipiteiden erot kansanedustajaksi valittujen ja valitsematta jääneiden välillä, mitä suurempi luku, sitä paremmin mielipide erottelee valittuja ja valitsematta jääneitä. Nollaa suuremmat luvut kertovat valittujen suuremmasta kannatuksesta kysymykselle ja miinuksille menevät luvut taas valitsematta jääneiden. Lisäksi alle 0,2 arvon saaneet kohdat on tiivistetty pois taulukosta. Viimeinen kohta ”Yhteensä keskimäärin” kertoo valittujen ehdokkaiden keskimääräisen eron kaikkiin ehdokkaisiin.

Taulukosta näkee, että kansanedustajaksi valituilla on uusliberaalimmat kannat sosiaalipolitiikan toteuttamiseen mitä valitsematta jääneillä keskimäärin. Kansanedustajaksi päässeillä on erityisesti vähemmän halua vähentää työaikaa ja enemmän halua laskea yritysten verotusta kuin valitsematta jääneillä. Ainoastaan vanhustenhoitolain säätämisen suhteen valitsematta jääneillä oli uusliberaalimmat kannat.

Taulukko 5: Erotteluanalyysi läpipäässeiden suurimmista mielipide-eroista koko ehdokasjoukkoon

	Funktio
	1
Työaikaa ei lyhennettävä	0,725
Yritysten veroja laskettava	0,533
Uusliberaaliusaste	0,489
Yksilön vastuuta hyvinvoinnistaan lisättävä	0,410
Maahanmuuttajien rahallista tukemista tiukennettava	0,350
Korkeakouluopiskelijoiden rahoitusta lainapainotteiseksi	0,312
Kuntien peruspalveluja ei toteutettava kuntien omalla henkilöstöllä	0,238
Ei-säädettävä vanhustenhoitolakia	-0,214
Yhteensä keskimäärin	0,590

Yhdistetyt ryhmien sisäiset korrelaatiot erottelumuuttujien ja standardoitujen kanonisten erottelufunktioiden välillä. Muuttujat järjestetty sisäisen funktion absoluuttisen korrelaatiokoon mukaan.

Esimerkiksi se voisi selittää tulosta, jos uusliberaalimmin sosiaalipolitiikassa ajattelevilla olisi isommat vaalibudjetit ja näin ollen paremmat pääsymahdollisuudet eduskuntaan, kuten ilmenee tekemästäni lineaarisesta regressioanalyysistä (taulukko 10). Myöskään sattuma ei selitä tulosta, sillä alla olevan taulukon (taulukko 6) mukaan tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä, tosin kanoninen korrelaatio on vain 0,193. Toisin sanoen, se valittiinko kansanedustajaksi vai ei, ei vielä tarkoita, että sen perusteella pystyisi kovin hyvin päättämään voimakkaampaa sosiaalipoliittista liberaalisuutta kokonaisuutena. Kansanedustajaksi kuitenkin valikoitui kaikkien ehdokkaiden keskiarvoon verrattuna uusliberaalisemman sosiaalipolitiikan kannattajia, kuten käy ilmi taulukosta 9.

Taulukko 6: Ehdokkaiden ja läpipäässeiden erojen merkittävyys ja merkitsevyys

Funktio	Kanoninen korrelaatio	Funktion testi	Wilksin Lambda	p-arvo
1	0,193	1	0,963	0,000

Tulos tukee Olli Kankaan tutkimusta siitä, että on menossa siirtymä kohti porvarillista hegemoniaa, jossa elinkeinoelämän ote vahvistuu (Kangas 2010, 158–159). Suurimmat erot olivat juuri elinkeinoelämälle olennaisissa kohdissa: yritysten verojen keventämisessä ja työajan vähentämisessä.

6.4.1 Koulutustason vaikutus uusliberaaliuteen

Koulutustason vaikutusta uusliberalismin kannattamiseen tutkin yhdistämällä eri koulutustasot kolmeen eri tasoon: peruskoulutukseen, lukio- ja ammattikoulutukseen ja korkeakoulutukseen. Taulukosta 7 näkee, että koulutustason noustessa uusliberalismin kannatus sosiaalipolitiikassa kasvaa, mutta samalla myös keskihajonta. Tekemäni ryhmien erojen merkitsevyyttä testaavan Kruskal-Wallis testin perusteella tuloksen p-arvo oli 0,000, eli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Tulosta voi selittää työttömyysriskin pieneneminen ja sitä kautta laajan sosiaalipolitiikan pienempi tarve.

Taulukko 7. Koulutustason yhteys uusliberalismin kannatukseen

Uusliberalismi sosiaalipolitiikassa (0= ei ollenkaan, 4= täysin)

koulutustaso	Keskiarvo	N	Keskihajonta
perusaste	1.3378	75	.66721
2. aste	1.5388	693	.70322
korkea-aste	1.6944	944	.72979
Yhteensä	1.6158	1712	.72249

6.4.2 Tulotaso ja uusliberaalius

Taulukosta 8 näkee, että uusliberalismin ja tulotason välillä on olemassa korrelaatiota eli riippuvuutta, muuntelu tulotasossa siis selittää hieman uusliberalismin kannatusta.

Pearsonin korrelaatiokerroin tulojen ja uusliberalismin kannattamisen välillä on 0,26, eli riittää, 0,20 ollessa riittävä yhteiskuntatieteissä. Kuitenkin 0,20 korrelaatiokerroinkin selittää vain noin 5 % vaihtelusta (Jokivuori & Hietala 2007, 37). Lisäksi merkitsevyystaso (p-arvo) on 0,000. Tulotason ja uusliberalismin kannatuksen suhteesta voi sanoa näin ollen, että niillä on hieman yhteyttä. Tulos tukee sitä, että uusliberalismi yhdistetään tuloerojen kasvuun ja uusliberalismi lisää köyhyyttä ja vahingoittaa erityisesti köyhiä (Coburn 2004, 41).

Taulukko 8. Tulotason ja uusliberaalin sosiaalipolitiikan kannatuksen korrelaatiot

		Vuositulot	Uusliberalismi sosiaalipolitiikassa
Vuositulot (läpipäässeet)	Pearsonin korrelaatio	1	0,07
	p-arvo (2-suuntainen)		0,418
	N	152	150
Vuositulot (ehdokkaat)	Pearsonin korrelaatio	1	0,26**
	p-arvo (2-suuntainen)		0,000
	N	1499	1477

** . Korrelaatio on merkitsevä 0,01 -tasolla.

Kun otetaan vain eduskuntaan päässeet ehdokkaat tarkasteluun tulos muuttuu, korrelaatio lähes olematon (0,07). Merkitsevyys on 0,42, joten sattuman mahdollisuus on 42 %. Tulos merkitsee sitä, että eduskunnassa olevat uusliberalismin kannattajat eivät ole säännönmukaisesti suurituloisia eikä toisinpäin. Tulosta voi selittää se, että eduskuntaan pääsee ideologisista, ei intressisyistä, uusliberaalisia asioita kannattavia enemmän.

Ideologiaselitystä tukee myös Kallion tutkimuksen maininta siitä, että suhtautumista julkisten palvelujen markkinaistumiseen selittää enemmän ideologia, kuin intressisyys (Kallio 2010, 82). Uusliberalismissa juurikin markkinoiden käyttäminen hyväksi on olennaista sosiaalipolitiikan toteuttamisen tavassa.

Sitä, että kaikkia ehdokkaita tarkastellessa tulotasolla oli yhteyttä uusliberalismiin voi selittää sillä, että uusliberalismin kannatusta mitattiin tässä riippuvuudella, eli ei mitattu aatteellisesti uusliberalisteja, sen sijaan niitä joilla oli yhtä paljon uusliberaalisia mielipiteitä suhteessa siihen paljonko oli tuloja. Tulos mittasi siis nimenomaan intressien kautta uusliberalismin kannatusta.

6.5 Uusliberaaleimpiin ehdokkasiin kuulumisen selittäjät

Selvittääkseni mitkä muuttujat selittäisivät uusliberaaleimpiin suomalaispoliitikkoihin kuulumista, tein regressioanalyysin, jossa selitettävä muuttuja on uusliberalismin kannatusaste, joka voi saada tutkimuksessa arvon nolasta neljään ja regressioanalyysissä arvon 0 (uusliberalismiaste 0–2,5) tai 1 (uusliberalismiaste 2,5–4). Taulukosta 9 on tiivistetty pois muuttujat, joiden p-arvo oli yli 0,41 ja tasot jotka p-arvoltaan alle 0,05. Näin ollen seuraavat muuttujat olivat merkitsevyydeltään niin heikkoja, että pudotettiin pois taulukosta: vaalibudjetti, vuositulot ja tärkein ulkopuolinen vaalirahoittaja. Taulukosta lisäksi näkee, että seuraavat muuttujat eivät myöskään ole tilastollisesti merkitseviä: sukupuoli, koulutustaso, työnantaja, ulkopuolinen rahoitus, pääomasijoitukset.

Tilastollisesti merkittävimmin uusliberaalin sosiaalipolitiikan kannattamista selittää kuuluminen Kokoomus-puolueeseen ($p=0,000$). 17,7 kertaa suuremmalla todennäköisyydellä uusliberalistista sosiaalipolitiikka kannattava kuuluu Kokoomukseen kuin muihin puolueisiin. Puoluekanta on muuttujista ainoa, joka kuvaa ideologiaa, joten on luontevaa että siitä pystyy määrittämään myös uusliberaalin ideologian.

Muita tilastollisesti merkittäviä muuttujia ei löytynyt, mutta joidenkin muuttujien tasoja kyllä. Yksi näistä on ammattiasemassa yrittäjiin kuuluminen, uusliberalistista sosiaalipolitiikkaa kannattava on 4,5 kertaa todennäköisemmin yrittäjä kuin muu johtavassa asemassa oleva työntekijä. Tämä onkin täysin ymmärrettävää, sillä uusliberalismi Harveyn (2005, 2) mukaan pyrkii vapauttamaan yksityisyritteliäisyyttä ja purkamaan sitä rajoittavia sääntöjä tavoitellessaan suurempaa hyvinvointia ihmiskunnalle.

Taulukko 9: Uusliberaaleimpiin ehdokkasiin kuulumisen selittäjät (logistinen regressioanalyysi)

	Muuttuja	p-arvo	Exp(B)
Askel 1 ^a	Puoluekantana Kokoomus	0,000	17,7
	Sukupuolena mies	0,120	1,6
	Koulutustaso (referenssi: perusaste)	0,076	
	Korkea-aste	0,034	14,6
	Ammattiasema (referenssi: johtava asema)	0,072	
	Yrittäjä	0,002	4,7
	Työnantaja (referenssi: yksityinen)	0,094	
	Julkinen	0,045	0,5
	Ulkopuolinen rahoitus	0,410	
	Pääomasijoitukset (referenssi: ei sijoituksia)	0,184	
	10 – 50 000 e	0,009	2,8
	Jatkuva	0	0,005

Hosmer & Lemeshow'n testi: p = 0,951. Cox & Snell: 0,219, Nagelkerke: 0,441.

a. Askeleeseen 1 astuneet muuttujat: kokoomuslainen, sukupuoli, koulutustaso, ammattiasema, työnantaja, vaalibudjetti, ulkopuolinen rahoitus, vuositulot, paaomasijoitukset, tärkein rahoittaja.

Koulutustaso-muuttujassa voi myös havaita, että uusliberalismia kannattava on 14,6 kertaa todennäköisemmin korkeasti koulutettu kuin vain perusasteen suorittanut, tämä on sikäli ymmärrettävää, että korkeampi koulutus vähentää esimerkiksi työttömyysriskiä. Yllättävä tulos on se, että 10 000 – 50 000 euroa sijoitusomaisuutta omistava on tilastollisesti melkein merkitsevästi 2,8 kertaa todennäköisemmin uusliberalismia kannattava kuin ei sijoitusomaisuutta omistava. Yllättävää siksi, että muissa sijoitusvarallisuusmäärissä (vähemmissä eikä enemmissä) samaa tullut ilmi. En osaa antaa selitystä miksi juuri tämä summa selittäisi uusliberalismin kannattamista.

Hosmer ja Lemeshow'n testin perusteella malli soveltuu hyvin aineistoon (p=0,951). Cox & Snellin ja Nagelkerken arvojen perusteella malli selittää selitettävän muuttujan

vaihtelusta välillä 22 – 44 % (Jokivuori & Hietala 2007, 67–68).

6.6 Uusliberalismin kannatuksen selittäjät

Edellisessä analyysikohdassa tarkasteltiin uusliberaaleimpiin ehdokkaisiin kuulumista selittäviä muuttujia. Taulukko 10 taas kertoo uusliberalismin kannatuksen lisääntymisen selittäviä muuttujia koko uusliberalismiasteen asteikolla lineaarisesti, tähän ei niin ollen ole otettu mukaan kuin kahden arvon tai lineaarisesti mitattavia arvoja omaavia muuttujia.

Uusliberalismin kannatuksen kasvamista sosiaalipoliittisissa asioissa selittää tilastollisesti merkitsevästi kokoomuslaisuus, sijoitusten arvo, ulkopuolisen rahoituksen osuus, vaalibudjetti ja sukupuoli. Sen sijaan vuositulot, kansanedustajaksi valituksi tuleminen tai koulutustaso eivät selitä. Sukupuolen muuttuminen naisesta mieheksi lisää uusliberalismin kannatusta 0,1 yksikköä, joka konkreettisesti tarkoittaa, että jos naisten kannatus uusliberalismille olisi 1,6 yksikköä neljästä, niin nainen-muuttujan muuttuessa mieheksi, muiden muuttujien pysyessä entisellään, nousisi kannatus 1,7 yksikköön. Sukupuoli selitti tilastollisesti merkitsevistä muuttujista uusliberalismia vähiten.

Eniten uusliberalismia selittää tuloksen mukaan kokoomuslaisuus (0,377), sijoitusten arvo (0,142) ja vaalibudjetti (0,132). Kuitenkin on hyvä muistaa, että edellisen analyysituloksen perusteella nämä kaksi viimeistä eivät enää päde selittäjinä kaikkein uusliberaaleimpien kohdalla. Tähän syytä voisi tutkia esimerkiksi sen kautta, onko uusliberaaleimpien joukossa paljon ideologisesti uusliberaaleja, jotka uskovat uusliberalismiin ideana hyvinvoinnin kasvattajana, mutta eivät itse omista sijoitusomaisuutta vaalibudjetteihin tai muihin sijoituksiin. Toiseksi, johtuuko suurimpiin uusliberalismiasteisiin asti uusliberalististen politiikkojen kannatus vain lähinnä oman edun ajamisesta vai uskosta sen hyvinvointia lisäävään vaikutukseen. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, valitsevatko ideologisesti uusliberaalit Kokoomuksen selvästi muita (eduskunta)puolueita useammin puolueeseen. Nämä ovat kuitenkin tämän tutkimuksen rajauksen ulkopuolella.

Taulukko 10: Uusliberalismin kannatuksen selittäjät (lineaarinen regressioanalyysi)

Malli	Standardoidut kertoimet	p-arvo
	Beta	
1	(Jatkuva)	0,000
	Sukupuoli	0,000
	Valittu kansanedustajaksi 2011	0,955
	Vaalibudjetti	0,000
	Ulkopuolisen rahoituksen osuus	0,001
	Vuositulot	0,468
	Sijoitusten arvo (esim. osakkeet - rahastot)	0,000
	kokoomuslainen	0,000
	koulutustaso	0,206

Riippuva muuttuja: Uusliberalismi sosiaalipolitiikassa (0= ei ollenkaan, 4= täysin)

Selitysaste 27 %

7 YHTEENVETO

Tutkimuksessa on kolme tutkimuskysymystä: (1) Miten yleistä on (uus)liberaalin mallin mukaisten sosiaalipoliittisten toimien suosiminen eduskuntavaaliehdokkaiden joukossa missäkin ryhmässä ja asioissa? (2) Mitkä tekijät selittävät (uus)liberaalin mallin kannattamista eduskuntavaaliehdokkaiden joukossa? (3) Poikkeako uusliberaalin sosiaalipolitiikan kannatus läpimenneiden ja muiden kansanedustajaehdokkaiden välillä ja missä suhteessa? Tässä luvussa tarkastellaan tuloksia näiden kysymysten perusteella, jotka on myös nähtävillä taulukosta 11.

Taulukko 11: Tutkimuskysymykset ja tulokset

Tutkimuskysymys	Tulos
1. Miten yleistä on uusliberaalin mallin mukaisten sosiaalipoliittisten toimien suosiminen eduskuntavaaliehdokkaiden joukossa missäkin ryhmässä ja asioissa?	Uusliberaalia sosiaalipolitiikkaa kannatetaan eduskuntapuolueista eniten Kokoomuksessa ja vastustetaan Vasemmistoliitossa. Edes Kokoomuksessa uusliberaalia sosiaalipolitiikkaa ei silti kannateta voimakkaasti. Eniten uusliberalismia kannatetaan siinä, että elämäksuja ei haluta korottaa, valtion menoja halutaan leikata ja yksilön vastuuta itsestään lisätä.
2. Mitkä tekijät selittävät uusliberaalin mallin kannattamista eduskuntavaaliehdokkaiden joukossa?	Kokoomuspuolueeseen kuuluminen on voimakkaimpia taustamuuttujia huomattavamman uusliberalismin ideologian kannattamisesta. Uusliberalismin kannatus lisääntyy lineaarisesti hieman myös sijoitusomaisuuden arvon ja vaalibudjetin koon kanssa.
3. Poikkeako uusliberaalin sosiaalipolitiikan kannatus läpimenneiden ja muiden kansanedustajaehdokkaiden välillä ja missä suhteessa?	Kansanedustajaksi päässeillä uusliberalismin kannatus on keskimäärin hieman voimakkaampaa kuin muilla ehdokkailla, erityisesti tämä tulee esille Vihreän liiton kansanedustajien osalta. Vaalibudjetin suuruudella on myös hieman uusliberalismin kannatusta lisäävä vaikutus, joka voi vaikuttaa läpipääsyyn myös.

Tulosten perusteella näyttää siltä, että erityisesti Kokoomuksessa olisi kannatusta uusliberaalille hyvinvointimallille. Kuitenkin Kokoomusehdokkaidenkin keskiarvo sosiaalipoliittisen uusliberalismin kannatukselle on ”vain” 2,5 ja kansanedustajaksi päässeissä vielä hieman vähemmän. Sen sijaan sosiaalipoliittisen uusliberalismin vastustajissa vastakkaiselle, eli alle 1,5 kannatuskeskiarvolle sijoittuu kolmen puolueen ehdokkaiden keskiarvot (Vasemmistoliitto, SDP ja Vihreät), joista tosin pelkkiä kansanedustajaksi päässeitä tarkastelemalla Vihreiden keskiarvo nousee 1,6:een.

Tulosten perusteella siis Suomesta puuttuu aito vaihtoehto heille, jotka kannattavat ”puhdasta” uusliberalismia sosiaalipoliitikassa. Edes eduskunnan ulkopuolisissa puolueissa ei tällaista vaihtoehtoa ole, koska Kokoomus on kaikkia näitäkin puolueita korkeammalla uusliberalismin kannatuksessa. Tämä tukee Piersonin teoriaa siitä, että selkeän uusliberalismin ideologian ajaminen laajoissa hyvinvointivaltioissa on poliittisesti itsetuhoista (Pierson 2001, 410–415). Ideologisesti uusliberaalit joutuvat Suomessa kannattamaansa puoluetta valitessaan tyytymään Kokoomukseen, jos haluavat selvitä pienimmällä pahalla, ainakin jos on kyse uusliberalismista sosiaalipoliitikassa.

Uusliberalismia muissa politiikan osa-alueissa sosiaalipoliitiikan lisäksi ei tässä tutkimuksessa ole tutkittu. En myöskään löytänyt että viime vuosikymmeninä sitä olisi tutkittu muutoinkaan Suomen puolueista. Tässä olisi siis aihetta lisätutkimukselle.

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että Suomen puolueiden ehdokkaat kannattavat pohjoismaista, laajaa hyvinvointivaltiota ja sen kattavaa sosiaalipoliittikkaa. Tutkittavan joukon havaintomäärä oli 1915 ehdokasta, joten tuloksen voi yleistää koskemaan perusjoukkoa. Koko ehdokasjoukon sosiaalipoliittisen uusliberalismin kannatuksen keskiarvoksi tuli 1,6 asteikolla yhdestä neljään, eli jopa koko kannatuksen keskiarvo osui 0,6 mittayksikön päähän alimmasta kannatusneljänneksestä. Eduskuntapuolueiden ehdokkailla kannatus oli vain 0,1 mittayksikön suurempaa ollen 1,7.

Eduskuntaan valituista Vihreiden kansanedustajiksi päässeet olivat ainoita selkeästi uusliberaalimpia, kuin puolueensa ehdokkaat keskimäärin, tulosta selittää esimerkiksi se, että vihreiden kannattajat kokevat olevansa oikeistolaisempia kuin puolueen ehdokkaat (Helander 2003, 29-30). Vasemmistoliitolla, SDP:llä ja Kokoomuksella taas päinvastoin eduskuntaan pääsi vähemmän uusliberaaleja kuin ehdokkaiden keskiarvo.

Eläkemaksujen tuntuvien korotusten vastustus, valtion menojen leikkaukset, yksilön vastuun lisääminen ja työaikojen lyhentämisen vastustus olivat kysymyksiä, joissa uusliberaalimmaksi tulkittu vastausvaihtoehto sai eniten kannatusta. Eläkemaksujen tuntuvien korotusten vastustamisen kohdalla ehdokkaiden keskiarvo oli 2,9, kun 2,0 olisi ollut keskikohta ja 4 täysi vastustus. Muiden kolmen kysymyksen kohdalla keskiarvo oli 2,4–2,6. Vähiten uusliberalismin kannatusta tuli esille kysymyksissä, jotka koskivat vanhustenhoitolain säätämistä, korkeakouluopiskelijoiden tuen muuttamista lainapainotteisemmaksi ja suurituloisten verotuksen kiristämistä. Veronkorotusten ja vanhustenhoitolain vastustaminen sekä opintojen rahoituksen lainapainotteisuus olivat ehdokkaiden vastauksissa 0,4–0,8 välillä, eli osoittavat suurta vastustusta uusliberalismille näillä osa-alueilla. Kansanedustajaksi päässeet eroavat koko ehdokasjoukosta erityisesti siinä, että eivät vastusta yritysten verojen laskua yhtä voimakkaasti (ehdokkaat 1,2 vs. läpipäässeet 1,6), mutta haluavat voimakkaammin estää työaikojen lyhentämisen (2,4 vs. 3,0).

Tutkimuksesta saatiin myös tuloksia, että uusliberaalia sosiaalipolitiikkaa kannatetaan osittain myös ideologisista syistä, vaikka intressisytyt eivät olisi olemassa. Lineaarisesti uusliberalismin kannatus kasvaa lievästi tulojen, vaalibudjetin, sijoitusten arvon ja koulutustason kasvaessa, jota voi pitää intressisyistä kannattamisena. Ideologisia kannattajia tutkittiin ottamalla tarkkailuun vain ”tosiuskovat”, mutta kannatukseltaan asteikon ylimpään neljännekseen pääsi niin pieni otos, että otoskokoa kasvatettiin ottamalla mukaan kaikki uusliberalismin kannatusasteeltaan 2,5–4,0 välillä olevat. Selkeimmistä, eli ideologisista, uusliberaaleista saatiin selville, että ovat 18 kertaa todennäköisemmin Kokoomuksesta kuin muista puolueista, 15 kertaa todennäköisemmin korkeakoulutettuja kuin vain perusasteen suorittaneita ja 5 kertaa todennäköisemmin

yrittäjiä kuin muussa johtavassa asemassa olevia työntekijöitä. Tulotasolla ei ollut merkitystä näiden selkeimpien uusliberalismin kannattajien joukossa, joka sekin vahvistaa kuvaa enemmän ideologisista kuin intressisyistä kannattajista.

Ehdokkaiden yleinen uusliberalismin vastustus tai vähintäänkin kannatuksen puute sille osoittaa samansuuntaista tulosta, kuin kansalaisten mielipiteitä selvittäneet tutkimukset: uusliberalismille sosiaalipolitiikassa ei löydy kannatusta Suomesta (ks. Haavisto ym. 2007; Kansalaismielipide ja kunnat 2008; Kansalaismielipide ja kunnat 2012; Kallio 2010, 81).

8 KESKUSTELU

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut tutkia uusliberalismin kannatusta sosiaalipolitiikassa kansanedustajaehdokkaiden joukossa Suomessa. Uusliberalismi on poliittinen ideologia, joka uskoo ihmiskunnan hyvinvointia parhaiten edistettävän vapauden kautta: vapauttamalla kauppaa, markkinoita, edistämällä yksityisyritteliäisyyttä ja purkamalla vapauksia rajoittavia sääntöjä (Harvey 2005, 2). Siihen tutkimus ei ota kantaa, onko (uus)liberalismi käytännössä toimiva tapa lisätä ihmiskunnan hyvinvointia. On kuitenkin hyvä muistaa, että vaikka puhdas uusliberalismi jättäisi sosiaalipolitiikan hyväntekeväisyyden ja vapaaehtoisuuden (esim. yksityiset vakuutukset) pohjalle, niin se hyväksyy että käytännössä tämä ei ole toimiva tapa (Friedman 2002, 191–192), vaan valtiolla voi olla sosiaalipolitiikkaa ja tulonsiirtoja myös uusliberalismissa (Taylor 2007, 76–77). Yleisesti ottaen valtion roolin on kuitenkin oltava mahdollisimman pieni.

Tämän tutkimuksen tulos uusliberalismin heikosta kannatuksesta kansanedustajaehdokkaiden keskuudessa ei ollut yllätys, vaan tuki aiempien tutkimusten tuloksia kansalaismielipiteestä ja teoriaa hyvinvointivaltion kannatuksen pysyvyydestä. Vaikka maailman, Euroopan ja Suomen taloudellinen tilanne, ikääntyvä väestö ja lisääntyvä huoltosuhteen rasitus kasvattavat paineita säästää sosiaalipolitiikasta, sillä sosiaalimenot ovat jo nyt noin 30 % bruttokansantuotteesta (THL [online]), niin tuki pohjoismaiselle laajalle hyvinvointivaltiolle on Suomessa vahvaa. Uusliberaali ideologia ei ole onnistunut löytämään Suomessa kannatusta vaan pysyy aineiston mukaan marginaalissa.

Tutkimuksen aineisto ei ollut räätälöity tätä tutkimusta varten, eikä muutoinkaan uusliberalismin mittaamiseen, vaan äänestäjien tueksi antamaan tietoa ehdokkaiden mielipiteistä monista eri asioista. Saatu uusliberalismia mittaamaan suunnittelemani summamuuttuja sai kuitenkin reliabiliteettiä mittaavan Cronbachin alfan arvon 0,81, jota voidaan pitää hyvänä (Jokivuori & Hietala 2007, 104). Mittaako laatimani summamuuttuja

sitten juurikin uusliberalismia vai jonkinlaista muuta uusliberalismia lähellä olevaa talous- tai sosiaalipoliittista ajattelumallia, tätä en voi varmuudella sanoa. Tuloksiin tulisikin suhtautua lähinnä suuntaa antavina ja jatkotutkimukselle jää vielä tarvetta.

Tutkimuksessa esiteltiin kahta hyvinvointivaltioiden tyypittelymallia. Esping-Andersenin hyvinvointivaltiot kolmeen hyvinvointivaltiotyyppiin jakavaa teoriaa ja tähän myöhemmin vastaukseksi tehtyä Goughin hyvinvointivaltiot seitsemään tyyppiin jakavaa. Esping-Andersen sijoittaa Suomen pohjoismaiseen, sosiaalidemokraattiseen malliin, jolle ominaista on kattava hyvinvointivaltio ja universaalit, kaikille kuuluvat, etuudet. Tutkimuksen kannalta toinen oleellinen ryhmä on liberaalinen hyvinvointivaltiomalli, jolle tyypillistä on matalat, tarveharkintaiset etuudet. Tähän joukkoon Esping-Andersen laskee anglosaksiset maat. (Esping-Andersen 1990.)

Goughin tyypittelyssä Suomi lukeutuu myös useimmista pohjoismaista koostuvaan ryhmään. Hänen mallissaan tälle ryhmiä on tyypillistä vain keskitason laajuus (mittarina sosiaalimenojen osuus bkt:stä ja saajien osuus väestöstä), keskitason inkluusiivisuus ja anteliaat etuudet. Esping-Andersenin liberaaliryhmä taas hänen mallissaan pirstoutuu kolmeen eri ryhmään: yksi on Pohjois-Amerikan ryhmä, jota määrittää Pohjoismaiden ryhmää suurempi laajuus (kalleus), kohtuullinen inkluusiivisuus ja keskitasoa matalammat etuudet. Brittiläisen kansainyhteisön ryhmä on toinen kolmesta, sille ominaista on jälleen hyvinvointivaltion laajuus, inkluusiivisuus ja keskitasoa paremmat etuudet. Uusi-Seelanti muodostaa yksinään kolmannen liberaalien ryhmästä, Uudelle-Seelannille ominaista on hyvin suuri laajuus, inkluusiivisuus ja keskitason edut. Goughin aineisto kuitenkin oli vuodelta 1992 ja sen jälkeen on saattanut tapahtua merkittäviä muutoksia, erityisesti Uudessa-Seelannissa. (Gough 2001, 169.)

Jälkimmäinen, Goughin omaan tutkimukseensa perustuva, hyvinvointivaltioiden tyypittely kertoo, että itse asiassa uusliberalismia lähinnä olevat mallit eivät olekaan välttämättä hyvä tapa leikata sosiaalimenoja. Jokainen liberaaliin malliin kuuluva ryhmä Goughin tutkimuksessa onnistuu kasvattamaan sosiaalimenonsa pohjoismaista mallia korkeammaksi. Sosiaalipolitiikan liberalisointia kannattavien tulisikin siis perustella sitä

enemmän ideologisilla syillä, kuten valinnanvapauden lisäämisellä, koska kustannuksia pienentävää vaikutusta sille ei tämän perusteella löydy.

Kaikkien puolueiden ehdokkaista uusliberalistiseen sosiaalipolitiikkaan aineiston perusteella suhtautuivat myönteisimmin kokoomuslaiset, mutta huomattavaa on, että edes Kokoomuksen ehdokkaat eivät olleet keskimäärin mitenkään erityisen voimakkaasti uusliberaalin sosiaalipolitiikan takana. Tulosten perusteella voisi sanoa, että uusliberaalia sosiaalipolitiikkaa kannattava on todennäköisesti kokoomuslainen, mutta kokoomuslainen ei ole mitenkään todennäköisesti uusliberaalia sosiaalipolitiikkaa kannattava. Kokoomusjohtoinen hallituskin heti hallitusohjelman alussa vakuuttaa sitoutumista Suomen kehittämiseen pohjoismaisena hyvinvointivaltiona.

Yleisesti ottaen tämän tutkimuksen tulos näyttää tukevan Piersonin teoriaa siitä, että hyvinvointivaltiota ei olla mitenkään radikaalisti muuttamassa, ainakaan uusliberalismin suuntaan, korkeintaan tehdään maltillisia ratkaisuja kustannuspaineiden ja muuttuvien olosuhteiden edessä, säilyttäen hyvinvointivaltion perustukset ennallaan. Suurempia muutoksia hänen teoriasa mukaan estävät muun muassa aiemmin tehtyjen ratkaisujen luomat polkuriippuvuudet, sopeutumiset nykyisiin hyvinvointivaltion rakenteisiin ja luodut hyvinvointivaltiota ylläpitävät äänestäjien intressit. (Pierson 2001, 410–415; Hiilamo & Saari 2010, 20–21.)

Sosiaalipolitiikkaa on uudistettava ja menot pidettävä kurissa, uusliberaalin ideologian perusteella sitä ei tehdä, joten nähtäväksi jää miten sosiaalipolitiikan uudistusta jatketaan. Ehkäpä kuitenkin uudistusta saatetaan toteuttaa myös liberaalin perinteen keinoin, mutta ihan vain pragmaattisesti, ilman ideologiaa, muutokset välttämättömyyksinä perustellen.

9 LÄHTEET

Adema Willem ja Ladaique Maxime (2005): *Net Social Expenditure, 2005 Edition. More comprehensive measures of social support*. Social, Employment and Migration Working Papers, No. 32. Pariisi: OECD.

Andersson, Jan Otto ja Kangas, Olli (2002): *Perustulon kannatus Suomessa*. *Yhteiskuntapolitiikka* 67 (4), 293–307.

Arts, Wil ja Gelissen John (2002). *Three worlds of welfare capitalism or more? A state-of-the-art report*. *Journal of European Social Policy* 12 (2), 137–158.

Bochel, Hugh: *The Conservative Tradition*. Teoksessa Alcock, Pete; May, Margaret ja Wright, Sharon (toim.): *The Student's Companion to Social Policy*. Wiley-Blackwell, Chichester 2012, 64–69.

Bonoli, Giuliano; George, Vic ja Taylor-Gooby, Peter (2000): *European Welfare Futures. Towards a Theory of Retrenchment*. Cambridge: Polity Press.

Coburn, David (2004): *Beyond the income inequality hypothesis: class, neo-liberalism, and health inequalities*. *Social Science & Medicine* 58 (1), 41–56.

Edwards, Sebastian (1985): *Stabilization with Liberalization: An Evaluation of Ten Years of Chile's Experiment with Free-Market Policies, 1973-1983*. *Economic Development and Cultural Change* 33 (2), 223–254.

Esping-Andersen, Gösta (1990): *Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity

Forma, Pauli (1998): *Mielipiteiden muutos ja pysyvyys. Suomalaisten mielipiteet hyvinvointivaltiosta, sosiaaliturvasta ja hyvinvointipalveluista vuosina 1992 ja 1996*. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 222. Helsinki: Gummerus.

Friedman, Milton (2002): *Capitalism and Freedom*. Chicago: The University of Chicago Press.

Gough, Ian (2001): *Social assistance regimes: a cluster analysis*. *Journal of European Social Policy* 11 (2), 165–170.

Haavisto, Ilkka; Kiljunen, Pentti ja Nyberg, Martti (2007): *Satavuotias kuntotestissä: EVAn kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2007*. Helsinki: Taloustieto Oy.

Harvey, David (2005): *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.

Haukio, Jenni ja Suojanen, Maria (2004): *Vaalikone poliittisena mediana. Poliittika: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu* 46 (2), 128–136.

Helander, Voitto (2003): *Vallantavoittelijan muotokuva. Analyysi vuoden 2000 kunnallisvaalien ehdokkaista*. KuntaSuomi 2004 – tutkimuksia nro 40. Helsinki: Åbo Akademi - Suomen kuntaliitto.

Hiilamo, Heikki ja Kangas, Olli: *Lasten kotihoidon tuki*. Teoksessa Kananen, Johannes; Saari, Juho (toim.) *Ajatuksen voima*. Sophi, Minerva, Jyväskylä 2009, 65–93.

Hiilamo, Heikki ja Saari, Juho (toim.): *Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaaliin mahdollisuuksiin*. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki 2010.

Jokivuori, Pertti ja Hietala, Risto (2007): *Määrällisiä tarinoita: monimuuttajamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Porvoo: WSOY.

Julkunen, Raija (2001): *Suunnanmuutos: 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa*. Tampere: Vastapaino.

Kallio, Johanna (2010): *Hyvinvointipalvelujärjestelmän muutos ja suomalaisten mielipiteet 1996–2006*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 108. Kela, Helsinki 2010.

Kangas, Olli: *Sosiaaliturva 2020-luvulle*. Teoksessa Saari, Juho (toim.): *Tulevaisuuden voittajat - Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa*. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2010, Helsinki 2010, 157–179

Kansalaismielipide ja kunnat. Ilmapuntari 2008. Helsinki: Kunnallisan alan kehittämissäätiö, Polemia 69, 2008

Kansalaismielipide ja kunnat. Ilmapuntari 2012. Helsinki: Kunnallisan alan kehittämissäätiö, Polemia 87, 2012

Karjaluoto, Heikki (2007): *SPSS-opas markkinatutkijoille*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, taloustieteellinen tiedekunta.

Kiander, Jaakko: *Julkisen talouden kestävyys – onko meillä vielä varaa hyvinvointivaltioon?* Teoksessa Saari, Juho (toim.): *Tulevaisuuden voittajat - Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa*. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 5/2010, Helsinki 2010, 139–155.

Koskiahho, Briitta (2008): *Hyvinvointipalvelujen tavaratalossa: palvelutalous ja sosiaalipoliittika Englannissa, Ruotsissa ja Suomessa*. Tampere: Vastapaino.

Kuivalainen Susan ja Niemelä, Mikko (2010): *From universalism to selectivism: the ideational turn of the anti-poverty policies in Finland*. *Journal of European Social Policy* 20 (3), 263–276.

Lassy, Johanna (2002): *Kaupunkilaisten vaalikone kansalaislähtöisenä julkisuuskokeiluna*. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja*: 2/2002.

O'Connor, John (1998): *US Social Welfare Policy: The Reagan Record and Legacy*. *Journal of Social Policy* 27 (1), 37–61.

Pierson, Paul: *Coping with Permanent Austerity. Welfare State Restructuring in Affluent Democracies*. Teoksessa Pierson, Paul (toim.). *The New Politics of the Welfare State*. Oxford University Press, New York 2001, 410–456.

Puska, Pekka: Saateteksti teoksessa Vaarama, M.; Moisio, P.; Karvonen, S.: *Suomalaisten hyvinvointi 2010*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Yliopistopaino, Helsinki 2010, 5–6.

Saari, Juho (2001): *Reformismi. Sosiaalipolitiikan perusteet 2000-luvun alussa*. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, Juho: *Tulevaisuuden hyvinvointivaltio ja pienten askelten politiikka*. Teoksessa Niemelä, M ja Saari, J (toim.): *Politiikan polut ja hyvinvointivaltion muutos*. Kela, Helsinki 2011, 298–329.

Sheahan, John (1997): *Effects of Liberalization Programs on Poverty and Inequality: Chile, Mexico, and Peru*. *Latin American Research Review* 32 (3), 7–37.

Sihvo, Tuire ja Uusitalo, Hannu (1993): *Mielipiteen uudet ulottuvuudet. Suomalaisten hyvinvointivaltiota, sosiaaliturvaa sekä sosiaali- ja terveystalvveluja koskevat asenteet vuonna 1992*. Tutkimuksia. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 33. Gummerts, Jyväskylä 1993.

Suojanen, Maria ja Talponen, Jarno (2007): *Vallaton vaalikone*. Helsinki: Minerva.

Taylor, Gary (2007): *Ideology and Welfare*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Titmuss, Richard M. (1974): *What is Social Policy?* Teoksessa *Welfare States: Construction, Deconstruction, Reconstruction*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd (2008), 138–147.

Vesikansa, Sari (2009): *Kuka kasvattaa, kuka opettaa? Genealoginen tutkimus perheen ja koulun välisen kasvatusvastuun politiikasta*. Helsingin yliopisto, Sosiologian laitoksen tutkimuksia 261, Helsinki.

Virmasalo, Ilkka (2002): *Perhe, työttömyys ja lama*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 201. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Elektroniset aineistot:

Bureau of Labor Statistics (2014): *Labor Force Statistics from the Current Population Survey*. United States Department of Labor. Saatavilla <<http://data.bls.gov/timeseries/LNS14000000>>, luettu 25.1. 2014.

Edistyspuolue (2014): *Edistyspuolue A:sta Ö:hön*. Saatavilla <<http://edistyspuolue.fi/edistyspuolue-kannat/>>, luettu 13.1.2014.

EVA (2013): *EVA - Elinkeinoelämän valtuuskunta*. Saatavilla <<http://www.eva.fi/eva/>>, luettu 12.12.2013.

Kehitys kehittyi, Ylen blogi (16.05.2011): *Vuoden 2011 vaalikonetiedot nyt avoimena datana* [aineisto]. Kirjoittaja Kari Haakana. YLE. Saatavilla <<http://blogit.yle.fi/kehitys-kehittyi/vuoden-2011-vaalikonetiedot-nyt-avoimena-datana>>, luettu/ladattu 3.11.2011.

KvantiMOTV (2013): *Varianssianalyysi*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavilla <<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/varianssi/anova.html#kaksisuuntainen>>, luettu 29.11.2013.

OECD.Stat Extracts (2014): *Income Distribution and Poverty*. OECD. Saatavilla <<http://stats.oecd.org/>>, luettu 25.1. 2014

Taloustutkimus (2013): *Puolueiden kannatusarviot 2013*. Saatavilla <http://www.taloustutkimus.fi/tuotteet_ja_palvelut/puolueiden_kannatusarviot/puolueiden_kannatusarviot-2013/>, luettu 2.2.2014.

THL (27.2.2013): *Sosiaalimenot ja rahoitus 2011*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/talous/sosiaalimenot>, luettu 15.1.2014.

Valtioneuvosto (22.6.2011). *Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011*. Saatavilla <<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>>, luettu 20.3.2012.

YLE Uutiset (29.1.2014): *Ylen kysely: Keskusta ylivoimainen ykkönen*. Kirjoittaja Pekka Kinnunen. Saatavilla <http://yle.fi/uutiset/ylen_kysely_kestusta_ylivoimainen_ykkonen/7058941>, luettu 31.1. 2014.

10 LIITTEET

Liite 1. Vaalikonekysymykset.

Vaalikonekysymykset jotka ovat mukana tutkimuksessa ovat tummennettuna.

Ylen vaalikoneen kaikki kysymykset:

1. Suomen kuuluu jatkossakin tukea taloudellisesti ahdinkoon joutuneita EU-maita.
2. Suomessa on korruptiota, joka vaikuttaa poliittisiin päätöksiin.
3. Kouluissa ja oppilaitoksissa on otettava käyttöön viikoittainen kasvisruokapäivä.
4. Rekisteröityneille homopareille pitää kuulua kaikki samat oikeudet kuin avioliiton solmineille heteropareille.
5. Maahanmuuttajien vastaanottamista ja tukemista verovaroin on tiukennettava.
6. Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa.
7. Suomen sotilaallinen läsnäolo Afganistanissa on ollut virhe.
8. Presidentin pitää tulevaisuudessakin johtaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa yhteistoiminnassa hallituksen kanssa.
9. Yksilön vastuuta omasta ja perheensä hyvinvoinnista on lisättävä.
10. Ruotsin kielen opiskelun pitää olla kouluissa pakollista.
11. Yritysten hallitukseen on säädettävä lailla sukupuolikiintiöt.
12. Asuntolainojen korkovähennykset on poistettava asteittain.
13. On pikaisesti säädettävä vanhustenhoitolaki joka määrittelee laadukkaan hoidon kriteerit ja sanktiot niiden laiminlyömisestä.
14. Kunnalliset peruspalvelut on tuotettava ensisijaisesti kuntien omalla henkilöstöllä.
15. Lasten päivähoito-oikeutta tulee voida rajoittaa perheissä, joissa ainakin toinen vanhemmista on kotona.

16. Maatalouden tukia on ohjattava siten, että vuonna 2030 ainakin puolet suomalaisesta ruokatuotannosta on luomua.
17. Yritystukien ehdoksi on asetettava suomalaisten työllistäminen.
18. Armeijan uudistaminen ei ole mahdollista ilman varuskuntien määrän karsimista.
19. Lakko-oikeutta ei ole tarvetta rajoittaa millään tavalla.
20. Seuraavan eduskunnan ei tule nostaa eläkeikää.
21. Turpeen energiakäyttöä on vähennettävä ilmaston lämpenemisen hillitsemiseksi.
22. Työttömiä on kannustettava töihin porrastamalla työttömyysturvaa nykyistä voimakkaammin.
23. Yritysten voitoista maksamaa veroa pitää laskea.
24. Työttömyyden lievittämiseksi viikoittainen työaika on lyhennettävä 35 tuntiin.
25. Eläkemaksuja voidaan korottaa tuntuvasti, jotta nykyiset eläke-edut turvataan.
26. Seuraavalla vaalikaudella on kiristettävä suurituloisten verotusta.
27. Valtion on taloutensa tasapainottamiseksi leikattava menoja.
28. Taiteilijoita on koulutettava Suomeen nykyistä vähemmän.
29. Korkeakouluopiskelijoiden pitäisi rahoittaa opintojaan nykyistä enemmän lainarahalla.
30. Tulevalla vaalikaudella tulee myöntää lupa ainakin yhden uuden ydinvoimalan rakentamiselle.
- 31-34: alueellisia kysymyksiä.
35. Suosikkini tulevan hallituksen pääministeriksi on (vain yksi):